27րդ Տ[illegible]ԻՒ 7326 30 ՄԱՅԻՍ 1910 ԿԻՐԱԿԻ 12 Juin 1910 27me année N. 7326

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

Բաժանորդագրութեան պայմանները տեսնել Դրդ էջը

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آرەولك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
صاحب امتيازى قرەكين بوياجيان
درعليه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur Propriétaire
Karekin Boyadjian
Cons/ple Galata

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Օսմ. երկիրներուն և ցեղերուն վրայ Թուրք բռնակալութեան միահեծան տիրապետումին ատենն է որ Թրքահայերը իրենց ազգային սեպհական գործերուն վարչութեանը համար օժտուեցան սահմանադրական օրէնքով մը։ Թուրք աններող ինքնակալութեան մը տակ, որ հինգուկէս դար անհաշտ մնաց սահմանադրական ռէժիմի մը ոգիին հետ, իրօք անհաւատալի բան էր որ՝ տուեալ պայմաններուն մէջ իսկ՝ այդօրինակ դրութեան մը առանձնաշնորհումը վայելէր օսմ. այլազան ցեղերուն մէջէն մէ՛կը միայն, Հայը։ Սուլթաններու կամայական և դիկտատորական իշխանութեան քովիկը, տկար և սորուկ ժողովուրդի մը ձեռքովը կերտուած ներկայացուցչական օրէնսդիր ժողովի մը գոյութիւնը զարմանահրաշ երեւոյթ մըն էր։ Եթէ տակ երկրին ընդհանուր վարչութեանը հետ կապ չունէր ուղղակի, բայց վերջապէս իր գոյութիւնը՝ այդքան սեղմ ու սահմանափակ գիծերով իսկ՝ կրնար վտանգ մը նկատուիլ անվերածելի բռնակալութեան մը աչքին։ Գաղափարին հունտը ատով կ'իյնար անգամ մը օսմանեան հողին վրայ։ Ասիկա բաւական ըլլալու էր՝ ապագայ մեծ վտանգի մը մտահոգութիւնը ներշնչելու համար պողպատեայ ինքնակալութեան մը։ Այդ հողը ոչքան ալ անպիտե ըլլար և անարգասաբեր, հոն նետուած հունտը, իր Թաքուն բեղմնաւորութեամբը, տարիներու ընթացքին մէջ, կամացուկ կամացուկ պիտի աճէր, բազմանար, բեղմնաւորէր, օրին մէկն ալ իրմով պտղաւորուած անհուն տարածութիւն մը պարզելու համար։

Ու այսպէս ալ եղաւ։

48ի Ֆրանսական յեղափոխութեան համայնացունց ծառացումը աչքերովնին տեսնող Հայեր՝ Բարիզէն Պոլիս կը դառնային հոգիով ու մտքով յափշտակուած դիւթուած։ Ամիրայական տիրապետութեան ժայռը՝ արնկուած ազգին գլխուն՝ հարկ էր մէկ կողմ տապալել և անոր տեղ ժողովուրդին կամքը ցցել։ Ռուսինեան, Սէրվիչէն, Օտեան, Աղաթօն այդ տիտանեան շարժումը կատարեցին։ Առաջին հայ յեղափոխականները եղան անոնք, խորտակեցին ամիրայական տիրապետութիւնը և բուն ժողովուրդին՝ ազգային սահմանադրութիւնը ընծայելով անոր. «Ահա՛ քու բարոյական, մտաւորական, ընկերային ձեռբազատումիդ միջոցը. նոր ճամբայ մը քեզի զարգանալու և յառաջդիմելու»։

Ու արդարեւ այդ օրէն ասդին գլխիվայր յեղաշրջուեցաւ մեր ազգային կեանքն ու հոգեբանութիւնը։ Եւ դարէն ի վեր, որ ազգային մատենագրութեան մեծանշոյլ արշալոյսը եղաւ, առաջին մեծ դէպքն էր որ մեր ցեղին առջեւ կը բանար վերածնունդի հոյակապ դարագլուխ մը։ Հին կարգերը կը փլչէին։ Նոր ուղղութիւն մը կը տրուէր ազգային դաստիարակութեան։ Սահմանադրութեան հանճարեղ ռահվիրաները, Ռուսինեան և Օտեան, աջակցութեամբ Միսաքեանի պէս վարպետի մը և Խըթիւճեանի Մասիսին, հիմը կը դնէին նաեւ պոլսեվար աշխարհաբարին՝ երբեմն մինչեւ իսկ գեղարուեստական բարձրութեան մը հասցնելով զայն։ Նոր մատենագրութիւն մը կը ստեղծուէր, որուն կուգային Թափ տալ Նուպար-Շահնազարեանի առաջին շրջանաւարտները՝ լրացնելով և շարունակելով գործը սահմանադրութեան հիմնադիրներուն։ Այս երկրորդ սերունդին մէջ կար աւելի ազատական ոգի, նախապաշարումներու դէմ մաքառումի աւելի մեծ ձգտում և տեսակ մը նոր ծառացում՝ այս անգամ ոչ Թէ ներքին կարգերու դէմ, որոնց փլատակները կը մնային դեռ, այլ տիրապետող բռնակալութեան դէմ, որուն ահաւոր աստիճանաւորքին մէջ կը փշրուէին բոլոր օսմ. ցեղերը։ Բայց այս շարժումը տակաւին այնքան տարտամ էր և վեհերոտ որ հազիւ Թէ ինքզինքը կրնար յայտնել, միմիայն անշուշտ ուրուագծելով այն մեծ շարժումը, որ քառորդ դար յետոյ երկրը հիմնովին պիտի գլորցնէր և բռնակալութեան գահոյքին վրայ դալկահար պիտի դողացնէր ահռելի ոճրագործ մը։

Երեսուն երեսուներկու տարուան կեանքէ մը յետոյ, Ազգ. Սահմանադրութիւնը կ'առկախուէր. սահմանադրութիւն բառին առաջին տառէն իսկ ահաբեկող խելագար մը ուշ կամ կանուխ անոր գոյութիւնը պիտի չհանդուրժէր։ Ու փակուեցան Ազգ. Ժողովին դռները։ Ազգը կառավարուեցաւ Եըլտըզի գեհենէն արձակուած հրահանգներու համեմատ, Աշըգեանի և Օրմանեանի պէս հլու-հպատակ պատրիարքներու ձեռքով։ Բայց ազգային սահմանադրական կարգերը իրենցմէ սպասուած արդիւնքը տուած էին արդէն։ Առաջին սահմանադիրներուն Թոռները յեղափոխականները եղան, և հայկական յեղափոխութիւնը, իր կարգին, ապացոյցը բերաւ Թէ հայ ցեղը՝ օսմ. բոլոր ցեղերուն մէջ՝ յառաջընթաց ջահակիրն է նոր գաղափարներու, ազատութեան գերագոյն խաչալին։

Այսպէս ուրեմն, Ֆրանսական վերջին մեծ յեղափոխութենէն վերադարձող Հայերու ձեռքով օսմ. ոստանին մէջ պարզուած առաջին սահմանադրական դրօշը երեսուն տարի վերջը յեղափոխական դրօշի կը վերածուէր՝ այլ և այլ փուլերէ անցնելով այդքան ժամանակուան մէջ։ Ահա այն արգասիքը որ 1860ին հիմնուած օրէնքը կ'ունենար. ահա բերքը զոր կուտար այն Թուականին ցանուած հունտը։ Ասիկա ոչ ոքին միտքէն կ'անցնէր, նոյն իսկ անոնց որ ազգային վերածնունդին հիմերը դրած էին։

Անշուշտ տեղը չէ ոչ իսկ վարկպարազի յիշատակութիւնը ընել ազգ. յեղափոխութեան։ Անոր կատարած դերը հայ կեանքին մէջ մասնաւորապէս, և այս մեծ երկրին մէջ ընդհանրապէս բաւական որոշ է՝ բացատրուելու համար։ Ինչ որ կ'ուզէի ապացուցանել այն կապն է որ կայ 1860ին հաստատուած Ազգ. Սահմանադրութեան և 1890էն ասդին ծայր տուող և տասնըութը տարի անդադար գոռացող հայ յեղափոխութեան մէջ, որ, իր կարգին, առաջին սատարներէն մէկը եղաւ Օսմ. Սահմանադրութեան հաստատումին՝ փոխան օսմ. բռնակալութեան։

Արդար և արժան էր ուրեմն տօնել յիսնամեակը Ազգ. Սահմանադրութեան, որ այս երկրին մէջ ազատութեան հաստատումին բուն կորիզը եղաւ, և որուն հիմնադիրներուն յիշատակը յարգելու համար ոչ Թէ փաղանցուկ հանդէսներ սարքուելու էին, այլ և կանգնուելու էին զանոնք յաւերժացնող անկորնչելի կոթողներ։

Եր. Սրմաքէշխանլեան

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ ՆԵՐՍ

Մտացածին երգիծանք մը չէ գրածս, այլ վաւերական դէպք մը զոր վերջերս ինծ պատմեց նոյն իսկ պատմութեան տարաբախտ հերոսը։ Արդէն բոլոր անոնք որ զիպուածին մէկ անողոք քմահաճոյքովը գործ ունեցած են Գում-Գաբուի Պատրիարքարանին հետ՝ շուտով պիտի համոզուին որ իրողութիւնները բնաւ չափազանցուած չեն, այլ ընդհակառակը մեղմացուցուած են Թերեւս։

Վարդան աղա, —չի տալու համար իր բո՛ւն անունը, — պէտք կ'ունենայ, գաւառական խնդրի մը առԹիւ, արձանագրութեան մը զոր գտնելու համար կը ստիպուի դիմել Պատրիարքարան։

Նախ կը դիմէ դիւանատուն ուր իրեն կ'իմացնեն Թէ՝ արձանագրութեանց յատուկ դիւան մը կայ ուր հարկ էր երԹալ իր փնտռածը գտնելու համար։

— Շատ լաւ, կ'ըսէ Վարդան աղա և կը դիմէ ցոյց տրուած տեղը։

Ծերուկ մարդ մը նստած էր, իրեն տարեկից, գրասեղանի մը առջեւ։

Վարդան աղա կը սկսի բացատրել իր այցելութեան շարժառիթը։ Ծերուկը զինքը կը կեցնէ.

— Պարապ տեղ բերանդ մի՛ յոգնեցըներ, կ'ըսէ, նախ՝ ազգային տուրքերդ վճարա՞ծ ես ա՛ն ըսէ։

— Կարծեմ քանի մը տարուան տալիք ունիմ.

— Ուրեմն վճարէ՛, ընկալագիրը բեր, որպէս զի կարենամ քեզ մտիկ ընել։

— Բայց խօսքս լմնցնեմ։

— Ո՛չ, անկարելի է, առանց ընկալագիրի չեմ կրնար լսել։

Եւ ծերուկը խոշոր տետրակ մը բանալով կը Թաղուի մէջը։

— Գոնէ երբ ընկալագիրը բերեմ արձանագրութիւնը կրնա՞մ ունենալ։

Ծերուկը նշանացի կերպով կը պատասխանէ Թէ՝ չկրնար խօսիլ մէկու մը հետ որ ազգային ընկալագիր չունի։

Մարդը՝ ճարահատ՝ դուրս կ'ելլէ և բարապանի մը կը հարցնէ Թէ ո՞ւր պէտք է դիմել տուրք վճարելու համար և իր ստացած պատասխանին վրայ կը ներկայանայ ուրիշ դրասենեակ մը։

— Սպասեցէ՛ք, դիւանապետը դեռ չեկաւ, կ'ըսէ իրեն պատանի գրագիր մը։

Վարդան աղա կը նստի, ուԹը տասը սիկարա կը ծխէ և վերջապէս ժամուկէս ետքը դիւանապետը կուգայ։

— Քանի մը տարուան ազգային տուրք ու պարտք ունիմ կ'ուզեմ վճարել, կ'ըսէ մեր մարդը։

— Աղէկ, քիչ մը սպասէ, խահուէ մը խմենք, սիկարա մը խմենք, դեռ նոր ներս մտայ...

— Բայց ստիպողական գործ ունիմ։

— Փարլամի՞շ կ'ըլլաս կոր...

Սուրճի ու սիկարայի արարողութիւնը կ'աւարտի արեւելեան պերճաշուք դանդաղութեամբ մը։ Վերջապէս, յետ քըննութեան կը տեղեկացուի որ Վարդան աղա չորս տարուան ազգային տուրք պարտք ունի՝ այսինքն 300 ղրուշ։

— Վճարեմ, ահաւասիկ։

— Ո՛չ, պէտք է գանձապետին վճարես, աս Թուղթը ա՛ռ, անոր գնա՛, դրամը տո՛ւր և ընկալագիրը ա՛ռ։

— Օլ ռայթ, կ'ըսէ Վարդան աղա որ Բիւզանդիոնի ջերմեռանդ ընԹերցող մը ըլլալով՝ քիչ մը անգլիերէն գիտէ, ու կը դիմէ գանձապետին։ Ընկալագիրը կը պատրաստուի, գանձապետը բարապան մը կը կանչէ և ընկալագիրը անոր տալով կ'ըսէ.

— Տա՛ր Ս. Պատրիարքին ստորագրել տուր։

— Սրբազանը հոս չէ։

— Փոխանորդին տո՛ւր։

— Ան ալ հոս չէ։

— Հոս չեն եղեր, վաղը եկո՛ւր և ընկալագիրդ ա՛ռ, կ'ըսէ գանձապետը Վարդան աղային։

— Բայց ստիպողական գործ ունիմ, վաղն ալ արդէն կիրակի է։

— Ուրեմն երկուշաբԹի։

Վարդան աղա կ'աղաչէ, կը պաղատի, բայց ճար չի կայ։

— Օրէնքի գծած սահմանէն դուրս բան չենք կրնար ընել, կը պատասխանէ գանձապետը։

ԵրկուշաբԹի օր ընկալագիրը կը ստորագրուի եւ Վարդան յաղԹականօրէն կը մտնէ արձանագրութեանց դիւանը և ցոյց կուտայ Թուղթը։

— Լաւ, հիմա խօսէ՛ տեսնենք, ի՞նչ է ուզածդ։

Վարդան խնդիրքը կը բացատրէ։

— Բայց այդ ուզածդ տասնըհինգ տարուան արձանագրութիւն մըն է, խե՞նԹ ես ի՞նչ ես, այդչափ հին արձանագրութիւն կը փնտռուի՞։

Եւ ծերուկը բարապանը կանչելով սուրճ կ'ապսպրէ։ Խե՛ղճ Վարդան աղա սրտակտուր բառերով կ'աղերսէ, բայց ծերուկը անողոք է.

— Այսօր անկարելի է, պօշ մէկ օրս ըլլալու է որ փնտռեմ գտնամ... աս սուրճն ալ կէս ժամ է դեռ չբերին։

Վարդան կրկին ի խորոց սրտի իր պաղատանքները կ'ուղղէ.

— Չըլլար, ճանըմ, չըլլար, այսօր չըլլար, մէկ պօշ օրիս ռաստ գալու է. չունչանորդի մարդ, դեռ խահուէս չբերաւ։

Վարդան աղա դուրս կ'ելլէ, բարապանը կը գտնայ և կը հարցնէ Թէ ինչո՞ւ էֆէնտիին խահուէն չեն բերեր։ Բարապանը այդ երեւոյԹին որոշ մեկնութիւն մը չկրնար տալ. Վարդան վեր կ'ելլայ, խահուէ օճախին կ'երԹայ. մարդ չի կայ։ Ճէզվին կ'առնէ խահուէ մը կ'եփէ ու կը բերէ ծերուկին, սիկարա մըն ալ կը հրամցնէ գրպանէն, ու կը շարունակէ իր աղաչանքը։

Ծերուկը քիչ մը կը կակղի։

— Այ օղուլ, նայինք ամմա, ինչպէ՞ս ընեմ, աս տօլապին վրայի տետրակներուն մէջ ըլլալու է փնտռածդ, ո՞վ վար պիտի առնէ զանոնք.

— Ես կ'առնեմ, կ'ըսէ Վարդան աղա վճռաբար, աԹոռի մը վրայ կ'ելլէ և փոշիներու տակ ծածկուած խոշոր տետրակները վար կ'իջեցնէ։ Այս տեղափոխութիւնը փոշիով կը լեցնէ սենեակը։

— Հանեցա՞ր ըրածդ, կը պոռայ ծերուկը բարկացած, թօզին մէջ պիտի խեղդուինք։

Ու ոտքի ելլելով՝ դուռը կը բանայ ու անհետ կ'ըլլայ։ Վարդան աղա՝ յուսահատ՝ կը նստի ցիր ու ցան տետրակներուն վրայ, Մայր Հայաստանի դիրքով։

Երկու ժամէն ծերուկը կը վերադառնայ։

— Ջանըմներուդ ուղուրին, մեռելներուդ հոգուն, Աստուծոյ սիրուն, աս գործը լմնցնենք, էֆէնտիս, կ'աղաչէ հէգ Վարդան աղա աչքերը գրեԹէ արտասուալից։

Ծերուկը որ ի բնէ չար մէկը չէ, բարութեամբ կ'ըսէ.

— Աղէկ, աղէկ, վաղը եկուր տէ, գործդ տեսնենք, այսօր անկարելի է, շատ գործ ունիմ։

Հետեւեալ առտու Վարդան աղա կը ներկայանայ.

— Աղբար, բախտ չունիս եղեր, կ'ըսէ ծերուկը, կէօզլիւկս տունը մոռցայ, այսօր բան մը չեմ կրնար ընել, վաղը եկուր, լմնցնենք։

Եւ Վարդան գլխիկոր կ'երԹայ միւս օր կրկին ներկայանալու համար։

Ծերուկը այս անգամ լաւ տրամադրութեան մէջ է։

— Աս տետրակներուն մէջէն 1895ի արձանագրութեան տետրակը փնտռէ՛ գտիր։

Վարդան ժաքէԹը կը հանէ չաղտոտելու համար ու փնտռտուքի կը սկսի։ Վերջապէս կը յաջողի գտնալ, յետոյ իրեն պէտք եղած արձանագրութիւնը կ'ընդօրինակէ ձեռքովը և ծերուկին կը բերէ որպէս զի վաւերացնէ։

Հարկ եղած գործողութիւնները կը կատարուին։

Վարդան աղա ահագին շունչ մը կ'առնէ.

— Ա՛լ լմնցաւ, այնպէս չէ՞, կը հարցնէ։

— Չէ՛, կը պատասխանէ ծերուկը, պէտք է որ փոխանորդին տանիս որպէսզի կնիքը զարնէ։

Փոխանորդ Հայրը Բ. Դուռ գացած է Գամեր էֆէնտիի հետ։

— Ե՞րբ կուգայ։

Բարապանը ձեռքերովը ու գլխով կը պատասխանէ որ յայտնի չէ։

Չորս ժամ ետքը Գամեր էֆէնտի առանձին կը հասնի Պատրիարքարան։

— Փոխանորդ Հայրը ո՞ւր է։

— Ան Գատը-Գիւղ Ս. Պատրիարքին գնաց չպիտի գայ։

Վարդան աղա Թուղթը գրպանը կը դնէ ու կը մեկնի տխուր ապաւորութեան տակ։

Հետեւեալ օրը տօն Վլասայ հայրապետին՝ Պատրիարքարանը գոց է։

Միւս օրը փոխանորդ հայրը Գալաթիոյ Խորհրդարանը Խառն Ժողովին կը նախագահէ։ (Իրողութիւնը տեղի ունեցած է Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարած միջոցին)։

Յաջորդ օրը վերջապէս կը վաւերացուի և Վարդան աղա փորձանքէն կ'ազատի։

Գիտեմ որ շատեր որոնք Պատրիարքարանին հետ գործ ունեցած են այս պատմութիւնը կարդալով պիտի ըսեն.

— Ինչ բախտաւոր մարդ է եղեր այս Վարդան աղան, Պատրիարքարանին մէջ շատ մը գործը կարգադրեր է, էյի՛ւ Թէ մեր գործն ալ այդքան արագ լմնցած ըլլար։

Եւ այդ ապուշ Վարդան աղան գէմն խլողին իր պատմութիւնը կը պատմէ դժգոհութիւն յայտնելով Պատրիարքարանի պաշտօնէութեան ընթացքէն։

Ապերա՛խտը։

ՍՐՕՑ

Ի՞ՆՉ ԿԸՍԷ ԷՏՎԻՆ ԲԻՐՍ

Պոլսեբնակ երեւելի Անգլիացին՝ Սըր Էտվին Բիրս յօդուած մը հրատարակած է «Քօնթեմբօրէրի Ռիվիու»ի մէջ, որմէ կը քաղենք Հայերը շահագրգռող հետեւեալ տողերը.

1908 Յուլիսին Երիտասարդ Թուրքիա յաջողութեամբ գլուխ հանեց յեղափոխութիւն մը։ 1909՝ Ապրիլին վերջ մը դրաւ մայրաքաղաքին մէջ ծագած ահռելի ռէաքսիոնին, յաղթեց ապստամբ զօրքերուն և փոքր արիւնահեղութենէ վերջ Ապտիւլ Համիտը նաեւ դրաւ ու Սելանիկ ղրկեց։

Երկու տարուան կառավարական նոր ձեւէ մը վերջ ի՞նչ է մեր կացութիւնը։ Թերթերու ղրկուած հեռագիրները հարկաւորաբար կարճ կ'ըլլան և կը բովանդակեն նիւթերու այլազանութիւն մը որ դիւրութեամբ կրնայ շփոթութիւն յառաջ բերել։ Անոնք արձագանգ եղան պուլկար սահմանագլխին վրայ կռիւներու, ալպանական, արաբական և քրԹական ապստամբութիւններու, Հայոց պատրիարքին հրաժարականին և այլ նիւթերու։ Հոս իմ նպատակս է ընդհանուր գաղափար մը տալ այն կացութեան մասին որ այսօր գոյութիւն ունի Թուրքիոյ մէջ և ցոյց տալ 1908 Յուլիսէն ի վեր տեղի ունեցած յառաջդիմութիւնները։ Գլխաւոր հարցումը որ մեր մտքին կը ներկայանայ ա՛ս է. Սահմանադրական կառավարութեան հաստատմամբ երկրին վիճակը բարուոքեցա՞ւ։ Ամէն ինչ նկատի առնելէ վերջ կրնամ յայտարարել Թէ երեւոյթները իրաւացիօրէն ակնկալուած ընթացքը առնելու վրայ են։

Մարդ էակը ենթակայ է յոյսի և յուսահատութեան նոպաներու։ Յեղափոխութեան առաջին վեց ամիսներու միջոցին ժողովրդեան պարզ դասակարգը բնականօրէն ու իրաւացիօրէն լաւատես էր. որովհետեւ բռնակալին ուժը ջախջախուած և լրտեսութիւնը վերջացած էր։ Մահմետականներ ու Քրիստոնեաներ եղբայրակցեցան։ Դատարաններու մէջ արդարութիւն, խօսելու և գործելու կատարեալ ազատութիւն կ'ակնկալէին։

Լուրջ խորհողներ տեսնելով այս արտակարգ ձգտումը՝ մօտալուտ յուսախաբութիւն մը կը յուսային։ Տգէտ դասակարգը ազատութիւն բառը չափազանց համարձակութիւն կ'ըմբռնէր։ Տակաւ առ տակաւ չափազանցուած յոյսերը մարիլ սկսան։ Դուրսէն գաղթականներու ժամանումով քաղաքներու բնակչութիւնը շատցաւ ու գիները բարձրացան...

...Ապրիլ 13էն մինչ մայրաքաղաքին մէջ ապստամբութիւն ծագած էր՝ անդին Ատանայի և Կիլիկիոյ այլեւայլ մասերուն մէջ Հայերը նմանը չտեսնուած մարթիրոսութեան մը կ'ենթարկուէին։ Այդ զարհուրելի ժամանակներուն տագնապները պատմելու մէջ օգուտ չկայ։ Հազարաւոր Հայեր խողխողուեցան ու տուներ կրակի տրուեցան։ Տեղւոյն կուսակալը կա՛մ աչք գոցեց Քրիստոնեաներու վրայ եղած յարձակումներուն և կամ ոճրապարտօրէն տկար էր։ Նախարարութիւնը քննութեան տկար ջանքեր ըրաւ, այնքան տկար որ կարգ մը մարդոց ենԹադրել տուաւ Թէ հին ու քոմիԹէին անդամները հրամայած էին ջարդերը։

Ջարդի կազմակերպիչներուն չպատժուիլը լուրջ դժգոհութեան պատճառ կրնայ ըլլալ։ Հայոց Պատրիարքը, արժանաւոր ուղղակեցոց ու յաջորդը քաջն Իզմիրլեանի որ 12 տարի առաջուան ջարդերու առթիւ դիւցազնական ընԹացք մը ցոյց տուաւ և զոր Ապտիւլ Համիտ եԹէ ձեռքէն գար կախաղան պիտի հանէր, հրաժարեցաւ՝ ա՛ս իրաւացի պատճառաբանութեամբ Թէ պատժուելու համար ընտրուած անձերը աղէտ գիւղացիներ էին և Թէ ջարդին կազմակերպիչներուն Թոյլ կը տրուէր որ փախչէին։ Այս բողոքը կատարելապէս արդարացի կը գտնեմ և կարծեմ ոչ մէկ դեսպան և իրողութիւններու տեղեակ ոչ մէ՛կ անձ կայ որ չտեսնայ կառավարութեան ձախողիլը իր պարտականութեան կատարման մէջ, որ էր պատժել բուն յանցապարտները։ Սահմանադրական Թուրքիոյ բարեկամները (well wishers) կորսուած պատեհութիւն մը կը նկատեն այս։ Շրջակայ մահմետական բնակչութիւնը պէտք է վճարէր գործուած նախճիրներու փոխարժէքը։ Շատ մը օտարականներու (Ֆրանսացի Գերմանացի, Ամերիկացի և Անգլիացի) ստացուածքը փճացաւ դէպքերու միջոցին։ Այս տէրութիւնները մեծ սխալ մը պիտի գործեն եԹէ չպնդեն իրենց հպատակներուն վնասուց հատուցման վրայ։ Օգտակար դաս մը պիտի ըլլայ Թուրքիոյ սորվցնել Թէ քաղաքակրթութիւնը պարապ տեղը Թափուած արիւնի և փճացած ստացուածքի փոխարէն վնասուց հատուցում կը պահանջէ։ Դասը շատ աւելի օգտակար պիտի ըլլայ եԹէ Երեսփոխանաց Ժողովը քիչ մըն ալ յառաջ երԹայ և այնպիսի օրէնք մը դնէ որով քաղաքը կամ գաւառը ուր այդօրինակ տասմներ տեղի կունենան, պարտաւոր ըլլայ վճարել։

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԿԵՆՑԱՂՈՒՄ

Ամէն անոնց համար՝ որ գրական կեանքով կը շահագրգռուին, տարիին սկզբնաւորութիւնը յուսադրիչ է գրական շարժումի տեսակէտով։

Կար ատեն մը ուր քաղաքական ազատութեան վաղորդայնը մտաւորին ալ վաղորդայնը կը կարծուէր։ Միտքի կենդանութեան արշալոյս մը ողջունել կը յուսայինք. Թողունք խնամուած գործերը, բայց գէԹ գրական լուրջ հանդէս մը պիտի ունենայինք անվիճապէս. փորձը ցոյց տուաւ Թէ՝ ոչ միայն չունեցանք այդպիսի հանդէս մը, որ, ամէնապարզ ըմբռնումով, Թրքահայ գանգուածին մտաւորական հայելին պիտի ըլլար, այլ՝ մեր արդէն ունեցածն ալ կորսուեցան։ Մասիս, Լոյս, Ա. Մամուլ դադրեցան նախ. յետոյ դադրեցան Սասուն, Շիրակ, Ազդակ՝ որոնք պատնէշին վրայ էին քանի մը ամիս առաջ։ Այս դադարումները զարմանալի չէին. աղմկայոյզ մտքի-վիճակ մը ապրեցանք ազատութեան առաջին օրերուն մէջ. լուրերու տեղատարափ մը կ'ուտէինք ամէն օր. օրուան ամէնափոքր յեղաշրջութիւնն իսկ հետաքրքրական դարձած էր. ան էր որ կը գրաւէր լրագրութիւնը, ընթերցողին ամբողջ ուշադրութիւնը. ո՞վ պիտի զբաղէր գրականութեամբ. բնական չէ՞ր որ վտարուէր մամուլին մէջէն։

Ճիշդ է սակայն, Թէ գրականութեան ծարաւի դասակարգ մը կար միշտ, որ տխրութեամբ կը դիտէր իր զրկումը. ոյժեր կը բողբոջէին հոս հոն, բայց պարտէզ մը չկար զանոնք ցանկելու համար...։

Ասպարէզը շահադէտ հրատարակիչներուն մնացած էր. սիրային-անբարոյական վէպեր սկսան տպուիլ, որոնք, կէս դար առաջ կային արդէն, և որոնց նոր տպագրութիւնը նոր բարիք պիտի չըլլար հանրութեան համար. գրական հանդէսի մը համար վճարելի գումարներ՝ անոնց յատկացուեցան. Թէպէտ միշտ, լուրջ ու գիտակից դասակարգին մէջ չէին կրնար մուտ գործել անարժէք պռօշիւրներ կամ Պօքաչիոյի Տէքամէրոնը, Նասրէտտին-Հօճան, Երեք Հրացանակիրներ, Ժօզէֆ Պալսամօ, ևայլն, զորս քննադատ մը ճշգրտօրէն գր. ռէնտաթիոն կ'անուանէր։

Հայ գրականութիւնը իր բնական

վիճակը պէտք էր տանիլ, սակայն, ու հայ միտքը պէտք էր յայտնուէր զինք պատող մթնոլորտին չամանդաղներուն մէջէն։

Գեղեցիկ գործեր յաջորդեցին իրարու։

Դ. Վարուժան Ցեղին Սիրտը դուրս բերաւ. Ռուբէն Զարդարեան՝ Ցայգալոյսը։

Սիրոյ Երգիչ Մերուժան Պարսամեան հրապարակ հանեց Բանաստեղծին Սիրտը. իսկ գեղեցիկ խաղ մը պիտի անկցընէ մեր գրիչի վարպետներուն քով՝ Լ. Էսաճանեան, ցեղապատում դրուագներու հատորով մը։(*)

Մամուլի գրականութիւնն ալ կը վերկենդանի։

Գրիչ զինական-գրական հանդէսին հրատարակութիւնը հաստատուն քայլ մը կ'երեւայ. կը յուսացուի թէ այս երիտասարդական ձեռնարկը, եթէ ունենայ մանաւանդ գրական փորձառու ձեռքեր, պիտի լրացնէ առօրեայ առձեռն գրականութեան թերին։

* * *

Մինչ հոս, Պոլսոյ մէջ, գրականութիւնը ամլութեան շրջան մը կ'անցընէր, գաւառի մէջ մտաւորական խլրտում մը սկսած էր արդէն։

Մեծագոյն երեւոյթը զոր տեսանք իբրեւ գործունէութիւն՝ գաւառական մամուլի մը յառնումն էր. ուրիշ առիթի մը վերապահած ենք խօսիլ անոր վրայ. հոս կը յիշատակենք միայն դերին բարձր նշանակութիւնը զոր, զարգացման ծարաւի ժողովուրդ մը զարգացնելու տեսակէտով ունի։

Նախնական վիճակի մը մէջ գտնուող Հայաստանցիին համար մամուլին մեծագոյն պարտաւորութիւններն են՝ ուսումնասիրել և դուրս բերել այն միջոց՝ երը՝ որոնցմով Հայոց անտեսական կացութիւնը կրնայ բարւոքիլ. հասկնալի լեզուով մը ուսուցանել բոլոր անհրաժեշտ գիտելիքները որոնց պէտք ունի Գաւառահայը, իբրեւ քաղաքացի և իբրեւ մարդ ապրելու կարող ըլլալու համար. և յետոյ, մշակել գաւառական գրականութիւնը տեղական նիւթերով. քաջալերել զայն մշակող երիտասարդ ույժերը. զբաղիլ քիչ առ քիչ տեղական բարբառներու քննութեամբը, իբրեւ առակ՝ տեղւոյն վրայ նկատելու զանոնք. հոյակապ անցեալը և անոր ամէն տեսակ մնացորդները առարկայ ընել մասնաւոր ուշադրութեան. նկարագրել զանոնք, եթէ կան ձեռագիրներ՝ հրատարակել, կոչ ուղղել ժողովուրդին՝ ու անոր զգացնել այն նշանակութիւնը զոր ունի մեր հնութեան նոյն իսկ չնչին մէկ բեկորը՝ որպէս զի ժողովուրդն ալ աստիճանաբար սովորի գուրգուրալ անոնց վրայ և պահէ զանոնք, կամ փնտռէ որոնք ամէն կարելի ապաստանի տակ՝ որովհետեւ Հայաստանի զանազան անկիւններու մէջ դեռ կը գտնուին թանկարժէք ձեռագիրներ, հին դրամներ, անօթներ, պատմական առարկաներ, ևայլն։ Ու ո՞վ գիտէ, զանոնք ձեռք ձգելէ յետոյ՝ այստեղ, մեր սահմանադրական երկրին մէջ օր մը կարող ըլլանք թերեւս հիմնելու նաեւ Հայկական Թանգարան մը, որուն գեղեցիկ օրինակը տուաւ մեզի Հունգարիոյ հայութիւնը, կարեւոր թանգարան մը հաստատելով անցեալ տարի Կերլայի մէջ։

Այս է ահա այն ընդհանուր ծրագիրը որուն գործադրումին պէտք է աշխատի գաւառի մամուլը։ Արդարեւ ուրախալի է տեսնել թէ Յառաջ՝ իր տեղագրական (topographique) գրուածքներով, Եփրատ՝ իր գաւառական աշխատակիցներով, Նոր այգ՝ բազմակողմանի ուսումնասիրութիւններով արդէն իսկ կազդուրիչ երեւոյթներ են այս տեսակէտով. Պոլսոյ մամուլին կը մնայ միայն ցոյց տալ դերը՝ որուն այդ թերթերը պէտք է ձգտին։

Գաւառական գործունէութեան վրայ խօսելու ատեն, չեմ կրնար չյիշել իբրեւ նորութիւն՝ բանաստեղծութեանց հատորիկ մը, — Խունկ եւ Արցունք — որ Մարզուանէն կուգայ. գիտէինք թէ այդտեղ Անաթոլիա գոլէճ մը կայ որ ուսուցիչներ կը պատրաստէ. գրական դէմքեր չէինք տեսած միայն. Արամ Գալանճեան թերեւս առաջին երեւոյթն է այդ շարքին։

Իր հատորը՝ նոր ներշնչումներով, միամիտ խօսքերով լեցուն է. ամէն սկսնակի նման ինքն ալ ազատ չէ նմանող (imitatif) ձգտումներէ, յաճախ բանագողութիւններէ ալ. բայց իր հատորիկին մէջ հանդիպեցանք տողերու՝ որոնք իր մէջ լաւ բանաստեղծ մը կը յայտնեն.

Արիւն կ'երգենն, արիւն...
Հերոսները ազատութեամբ գինովցած,
Զինուորները արդարութեան բանակին...
Դիւցազները գաղափարի յաղթութեան...
Կ'երգեմ եւ ես,
Սիրով մ'անհուն
Արիւն...
Զի կը զգամ թէ հո՛ն է արդէն...
Ազատութիւնն...

Արիւնն է զոր կ'երգէ արդարեւ. բայց ականջ տանք. յուսաբեր՝ երանութեան արիւնն է այդ, արիւնը ազատութեան, և ոչ՝ այն միւսը որ Արհաւիրքի երկիրը ողողեց, որ Արհաւիրքի օրերուն մէջ հոսեցաւ...։

ԶԵՆՈԲ ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՊՕՅՔՕԹԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆԸ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

Կրետէի խնդիրը միշտ անփոփոխ վիճակի մը մէջ կը գտնուի, մինչ ժողովրդային գրգռումը հետզհետէ կ'աւելնայ գաւառներու մէջ և պօյքօթի շարժումը կը սաստկանայ տակաւ։ Կ'ըսուի թէ Բարիզէն ու Լօնտօնէն դրական հաւաստիքներ տրուած են Կրետէի խնդրին լուծման մասին։

⁂ Նէօլօղօսի եւ մայրաքաղաքիս հելլէն վաճառականներուն հասած հեռագիրներուն նայելով, կրետացի զինուած խումբեր կը բռնադատեն որ հելլէնահպատակները գոցեն իրենց վաճառատուները։ Կը վախցուի որ կռիւներ պատահին։ Արդէն ցաւալի միջադէպեր պատահած ըլլալով, հիւպատոսներու բողոքին վրայ, ձերբակալութիւններ կատարուած են։ Կուսակալը ամէն ջանք ի գործ կը դնէ՝ միջադէպերու առաջքը առնելու համար։ Հելլէն հիւպատոսարանին Թարգմանին վրայ յարձակում եղած է, բայց ոստիկանութեան շնորհիւ այդ յարձակումը անհետեւանք մնացած է։

⁂ Մօնիթէօր Սէլանիկէն կ'իմանայ թէ բոլոր նամակատուները Կ. Պոլսէն հրաման ստացած են Յունաստան ղրկուելիք նամակները և թղթատարական ծրարները չընդունիլ և Յունաստանի ժամանումներն ալ ետ ղրկել։ Մօնիթէօր, մեծ հաւատ չընծայելով այս լուրին, կ'ըսէ թէ յարաբերութեանց խզում կը նշանակէ ատիկա։

⁂ Ժէօն-Թիւրք կ'ըսէ թէ ամէն ազգէ քանի մը հազար հոգիէ ամբոխ մը, Իզմիրի մէջ, դէպի շուկայ ուղղուելով, պահանջած է որ հելլէնահպատակները փակեն իրենց վաճառատուները։ Զապթիական միջոցներու շնորհիւ առաջքը առնուած է ծանր դէպքերու։ Սէլանիկի մէջ ալ որոշուած է պօյքօթ մղել հելլենական շոգենաւերուն և ապրանքներուն դէմ։ Հելլէններու պատկանող վաճառատուները ու գրասենեակներն ալ պօյքօթի պիտի ենթարկուին։ Սէլանիկի վաճառականները կը հակառակին պօյքօթին, նկատելով որ առեւտուրը պիտի վնասուի։

⁂ Թախիդրոմոս կ'ըսէ թէ Իզմիրի մէջ հելլէններուն դէմ մղուած պօյքօթը օրէնքին բոլոր սահմանները անցած է, և կը վախցուի որ ցաւալի դէպքեր պատահին։ Թուրք լրագիրներուն և մանաւանդ Բէօյլի լրագրին գրգռիչ յօդուածները պատրոյգի մը պէս բռնկցուցած են վաշտը, առանց հաշուելու Իզմիր հաստատուած կրետացի իսլամներու արարքները։ Յունարէն թերթը զարմանալի չի գտներ որ ծայրայեղութիւններ գործուին, երբ Բէօյլի կը գրէ թէ կրետացիները կը փողոտեն իսլամ կիները։ Այդ թերթը կ'ըսէ թէ պէտք է գինաթափել բոլոր Յոյները, զորս ֆահիշ կ'անուանէ։ Թախիդրոմոս շնորհակալութիւն կը յայտնէ որ սահմանադրական կառավարութեան աչալրջութեան շնորհիւ, ծայրայեղութիւններու առաջքը կ'առնուի։

⁂ Լ. Հէրըլտ գիտել կուտայ որ պօյքօթէն միայն Յոյները չպիտի վնասուին, այլ և Թուրքերը, թերեւս ա՛լ աւելի։ Նոյն թերթը կ'ըսէ թէ այդ պօյքօթը հասկընալի պիտի ըլլար, եթէ երբեք Թուրքերը առեւտրական նաւեր ունենային։ Երբ հելլէն շոգենաւերը անշարժութեան դատապարտուին, երկրին փոքր վաճառականութիւնը պիտի վնասուի։ Ֆրանսերէն թերթը սա եզրակացութեամբ կը վերջացնէ իր խօսքը. «Ինքզինքը պատժել՝ երրորդ մը պատժելու հաճոյքին համար, կը նշանակէ ամէն բան ինչ լաւ հաշուի չառնել»։

⁂ Ռիւթէրի գործակալութիւնը կ'իմանայ թէ պաշտպան տէրութեանց հիւպատոսները վերջին ծանուցագիր մը տուած են Կրետէի գործադիր իշխանութեան։ Այդ ծանուցագրին մէջ ըսուած է որ եթէ երբեք կրետական կառավարութիւնը իսլամ երեսփոխաններուն չթոյլատրէ մասնակցիլ Ազգ. Ժողովին նիստերուն, պաշտպան տէրութիւնները կացութեան յարմար միջոցներ ձեռք պիտի առնեն,

⁂ Բարիզի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը հաստատուի թէ Աւստրիա և Գերմանիա, խաղաղութիւնը պահպանելու համար, որ ծանրապէս վտանգուած է կրետական խնդրին պատճառաւ, փափաք կը յայտնեն որ խնդիրը փութով եւ վերջնական կերպով լուծուի։

⁂ Պաշտպան տէրութեանց դեսպանները, առջի օր, գումարում մը ունենալով, կարեւոր խորհրդակցութիւններ կատարեցին։ Դեսպաններէն իւրաքանչիւրը իր կառավարութենէն մանրամասն հրահանգներ ստացած է։

⁂ Գէորգիոս Թագաւորը Հաամէն դէպի Աթէնք մեկնած է։ Թագաւորը, իր մեկնումէն առաջ, կարգ մը լրագրողներու յայտարարութիւններ ըրած է Լօնտոնի, Բարիզի և Հռոմի մէջ պետական մարդոց հետ ունեցած տեսակցութեանց մասին։ Յունաստանի վեհապետը ըսած է թէ շատ գոհ է ձեռք բերած արդիւնքէն, համոզուած ըլլալով որ պաշտպան տէրութիւնները պիտի հրաժարին իրենց ինքնօրինութեան ծրագրէն և ստաթու-քուօն պիտի պահպանեն իբրեւ լաւագոյն լուծումը Կրետէի համար։

⁂ Վիէննայի մէջ կը հերքուին այն զրոյցները թէ Աւստրիա-Հունգարիա և Գերմանիա պիտի մասնակցին Կրետէի խնդրին լուծման մասին կատարուած բանակցութեանց։ Աւստրիա և Գերմանիա աւելի փափաք կը յայտնեն որ իրենց հրաւէր չըլլայ զբաղելու կրետական գործով։

⁂ Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ կրետական խնդրին վրայ հետեւեալը կը գրէ. «Յունական մամուլը լուր տարածած է թէ Աւստրիա-Հունգարիա կրետական խնդրին կը միջամտէ, և Թուրք կառավարութեան հետ համախորհուրդ, մանրամասն առաջարկներ ըրած է։ Այդ լուրը բոլորովին սխալ է։ Աւստրօհունգարական կառավարութիւնը չէ խառնուած կրետական խնդրին և հետեւաբար մտադիր չէ շեղելու այդ զգուշաւոր քաղաքականութենէն։»

ԱՀՄԷՏ ՍԱՄԻՄ ՊԷՅԻ ՍՊԱՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Տակաւին ոեւէ լոյս չէ սփռուած այս խորհրդաւոր և անարգ ոճրին վրայ, որ քաղաքական հանգամանք մը ունենալ կը թուի. Սէտայի Միլլէթի խմբագրապետին սպաննութեան հեղինակը երեւան բերելու համար՝ ոստիկանութիւնը առաջ կը տանի իր քննութիւնները։ Զոհին ընկերացող Թանինի խմբագիրը և ոճրին վայրին մօտ գտնուող կարգ մը խանութպաններ ու գինեպաններ հարցաքննութեան ենթարկուեցան, առանց ոեւէ արդիւնք ձեռք բերուելու։ Դրոշմաթուղթ ծախող Մէհմէտ էֆ. յայտարարած է թէ մարդասպանին փախչիլը տեսած էր։ Միջահասակ, վայելչագեղ մարդ մըն էր, 24—25 տարեկան։ Մէհմէտ էֆ. ըսած է թէ դիւրաւ պիտի ճանչնար ոճրագործը, եթէ նորէն տեսնէր զայն։

⁂ Ողբացեալ խմբագրին յուղարկաւորութիւնը անշուք կերպով կատարուած է Պատերազմական Ատեանի հրամանով։ Կայս. Իրատէով, մարմինը թաղուած է Սուլթան Մահմուտի դամբարանին մէջ։ Հոն թաղուած է նաեւ Սէրպէսթիի սպաննուած խմբագրապետը։

⁂ Կառավարութիւնը թոշակ մը պիտի յատկացնէ Ահմէտ Սամիմ պէյի այրիին և երկու անչափահաս զաւակներուն։

⁂ Եպարքոսը իր ցաւակցութիւնը յայտնել տուած է Ահմէտ Սամիմ պէյի ընտանիքին։

⁂ Սէտայի Միլլէթի արտօնատէրը, ինչպէս սուգի, առջի օր ներկայ չգտնուեցաւ Պէյլէրպէյի դաշտային հացկերոյթին։ Սէտայի Միլլէթ, իր խմբագրապետին մահուան պատճառաւ, քանի մը օր կը դադրեցնէ իր հրատարակութիւնը։

⁂ Թանինի խմբագրապետ Հիւսէյին Ճահիտ պէյ հետեւեալ խմբագրականը գրած է Ահմէտ Սամիմ պէյի սպաննութեան առթիւ. «Նախընթաց գիշերուան ոճիրը տխուր դէպք մըն է, շատ մը տեսակէտներով դժնդակ և ցաւալի։ Նախ անկարելի է չողբալ զոհը և իր ընտանիքը, մաքուր, եռանդուն, ազատամիտ երիտասարդ մը, որ բանակալութեան մթին տարիներուն մէջ գաղտնապէս հեծծելէ յետոյ, այն պահուն ուր կը յուսար վերածնիլ լոյսին մէջ, կատարուած բարեբաստիկ յեղափոխութեան համար կը հրճուէր, իր երիտասարդութեան նուիրական հուրովը կը մաքառէր՝ յառաջդիմութիւնը, և անկէ վեր ազատութիւնը, հետապնդելու համար, իր թերթին կը զո՛հէր բոլոր խիղճը, բոլոր սիրտը, բոլոր հոգին, խաղաղ ապագային համար միայն ապրելով, և ահա կ'իյնայ անողոք գնդակի մը տակ, իր ետին ձգելով երկու որբեր և այրի մը՝ յաւիտենապէս լալու դատապարտուած։ Անշուշտ Սէտայի Միլլէթի խմբագրապետը Թանինի կարծիքները չունէր շատ հարցերու նկատմամբ, և այն թերթին ուղղութիւնը, ուր կը ծառայէր ան, հետզհետէ մեզմէ կը հեռացնէր։ Բայց երբեք կարծիքի տարբերութիւնները չեն կրնար մխել տալ արդարութիւնն ու արժանիքը, չեն կրնար արգիլել որ մարդուն հոգին ճմլուի այնքան ողբերգական որքան անպատեհ վախճանի մը առջեւ։ Ընդհակառակը, այս կորուստը մեզի համար աւելի աղխարշ վիշտ մը կը պատճառէ, որովհետեւ հակառակ մանրամասնութեանց, ջանասիրութեան և ճիգերու միջեւ գոյութիւն ունեցող աններդաշնակութեանց, վստահ էինք որ մեր ախոյեանին բաղձանքն էր ամրապնդել մեր սիրելի հայրենիքին ազատութիւնն ու Սահմանադրութիւնը, և իրական ծառայութիւններ կը սպասէինք գրիչէ մը, որ լեցուն էր անկեղծութեամբ և անձնուիրութեամբ։ Ուրիշ կէտ մըն ալ կայ որ մեզ կը յուզէ։ Միթէ մեր երկիրը չի՞ կրնար հանդուրժել տակաւին մտածումի և խղճի ազատութիւնը. միթէ չպիտի կրնամ ամենայն ազատութեամբ յայտնել կարծիք մը, որ գիտեմ թէ անհաճոյ պիտի թուի շատերու. միթէ բանակռիւը դանակի և ատրճանակի հարուածներո՞վ պիտի վերջանայ. եթէ մեր մտաւորական և ընկերային դաստիարակութիւնը դեռ չէ հասած քաղաքակրթութեան այդ մակարդակին, եթէ չենք կըրցած ինքզինքնիս ձերբազատել այն ճնշումէն, որ մեր ուղեղները, մեր հոգիները, մեր խիղճերը կը խեղդէ, ինչ կը մնայ այլ եւս ազատ մտածման այն սկզբունքէն զոր օրէնքը հռչակեց։ Օրէնքը չէ որ պարտաւոր է այս ազատութիւնը հռչակել, այլ հոգին և խիղճը, ինչպէս անոնք են դարձեալ որ պարտաւոր են զայն ընդունիլ, մեր գոյութեան ամբողջական և անբաժանելի մէկ մասը դարձնել զայն։ Եթէ այսպէս չէ, և եթէ ամէն գրող պէտք է ապաւէ հակառակորդի մը վրիժառու գնդակին, ինչո՞ւ ուրեմն այսքան ջանքեր. եթէ այդքան պայքարներու, և անոնց այդքան զոհողութեանց վարձատրութիւնը սա է, ինչ բաղձանք, ինչ սէր, ինչ յոյս գրիչը պիտի դնէ գրողին ձեռքին մէջ, որ վհատութենէն, յուսահատութենէն վար պիտի ձգէ զայն։ Անհաւանիկ այս ոճրին ամէնէն ցաւալի կէտերէն մէկը, որ անմիջապէս մեր մտքին առջեւ կը ներկայանայ։ Մարդասպանութեան պատճառները չենք գիտեր. քննութիւնը դեռ ոեւէ լոյս առաջ չբերաւ այս մասին, ուստի ենթադրութիւններու անձնատուր կ'ըլլանք միայն, որոնց մէջ ամէնէն աւելի բնական և ամէնէն աւելի պարզին վրայ կանգ կ'առնենք։ Քանի որ այս ոճիրը անձնական վէճի մը արդիւնք չէ, քանի որ չէ գործուած ինչպէս ուրիշ հասկնալի ոճիրներ, պէտք է մեկնուի իբրեւ արարքը մէկու մը որ դժգոհ էր գրողին կողմէ պաշտպանուած գաղափարներուն։ Անհերքելի է թէ այս կարծիքը մեզ կը յուզէ, ցոյց տալով միշտ հոգիի վիճակ մը, որ կը վնասէ մեր ընկերութեան բարոյական հայեցողութեան։ Այդ պարագայի մէջ ծանր պարտք մը կ'իյնայ կառավարութեան վրայ. ոստիկանութեան գործունէութիւնը, ճարպիկութիւնը, արթնութիւնը լոյս պիտի սփռէ այս ենթադրութիւններուն վրայ, և միայն ճշմարտութիւնը պիտի կարենայ, անաչա՛ռ և ներթափանց քննութեան արդիւնք՝ քիչ մը բալասան սփռել խորապէս յուզուած սըրտերուն մէջ։ Երբ ոճիր մը գործուած է, մարդասպանին չձերբակալուելուն և իրողութեան որոշ կերպով չմեկնուելուն պարագային, բոլոր ենթադրութիւնները կարելի են։ Մարդկային բնաւորութիւնը միշտ հակամէտ է իբրեւ ճիշդ առնելու ամենայոռին կամ ամենատգեղը։ Ուստի կը կրկնենք թէ հայրենիքի շահուն կը վերաբերի այս պարագային մէջ պարզել ամենամեծ ուշադրութիւնը, ամենամեծ եռանդը, և անտես չընել ոչ մէկ կէտ, ոչ մէկ մանրամասնութիւն։ Տարօրինակ զուգադիպութիւն մը կը ներկայանայ մեր մտքին։ Պաղչէ-Գաբուի ոճիրը տարօրինակապէս նման է անցեալ տարի կամուրջին վրայ գործուած ոճիրին, որ հանրային կարծիքը Քօմիթէին դէմ գրգռեց, արդէն իսկ կազմուած յետադիմական շարժումին մէջ Սըլաշի հրացանակիրներուն համար յարմար հող մը պատրաստելով։ Նմանապէս գրողի մը սպաննութիւնը կասկած պիտի ներշնչէ թէ արդեօք ոճիրը ուրիշ նպատակո՞վ մը գործուեցաւ։ Այն պահուն, ուր փրկելու համար օսմ. իրաւունքները կրետական հարցին մէջ, կառավարութիւնը պէտք ունի ներքնապէս խաղաղ, հզօր, հաստատամիտ ըլլալու և աշխարհքը համոզելու, այսպիսի ոճիր մը ռէաքսիոնի կասկած կը ներշնչէ, կառավարութիւնը կը հարկադրէ վայրկեան չկորսնցնել և ամէն բան ընել խընդիրը լուսաբանելու համար։»

ԱԼՊԱՆԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Սէլանիկէն մայիս 26 թիւով կը ծանուցուէ թէ, հակառակ պատերազմական նախարարին յայտարարութեանց, ձեռնհաս շրջանակներու մէջ սա կարծիքը կը տիրէ թէ օսմ. զօրագունդերը տակաւին չեն յարձակած Լումայի և Մալիսիայի ըմբոստներուն վրայ։

⁂ Ֆէրիզովիչէն կը հեռագրեն թէ Պայրաքտար Պոլաթին վիրաւորուած է և Մալիսիայի Մարա գիւղին մէջ կը գտնուի։ Մէկ շաբաթուան պայմանաժամ տրուած է աշտարակներու ծակերը լայն պատուհաններու վերածելու համար։ Այդ պայմանաժամէն յետոյ աշտարակները պիտի քանդուին։ Անձնատուր չեղող ըմբոստները Պատերազմական Ատեանին կը յանձնուին։

⁂ Սքիւպէն Օսմ. Լոյտի կը հեռագրեն թէ Պոմճանօֆչէի քաղաքապետը ձերբակալուած եւ Ֆէրիզովիչի Պատերազմական Ատեանին յանձնուած է։ Այդ քաղաքապետը հրաւիրած էր գիւղացիները որ իրենց զէնքերը սերբիական սահմանագլուխէն անդին փոխադրեն,

⁂ Մօնիթէօր Սէլանիկէն կ'իմանայ թէ կառավարութիւնը որոշած է Ալպանիոյ մէջ գործածել տալ արաբական տառերը միայն։

ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԻՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պալատան մէջ տրուած հացկերոյթէն յետոյ Պետար Թագաւորը երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է օսմ. գահաժառանգին և Րիֆաթ փաշայի հետ։ Քաղաքը շքեղապէս լուսազարդուած էր և խուռն բազմութիւն մը համակրական ցոյցեր կ'ընէր։ Առջի առտու, գահաժառանգը այցելութիւն տուած է Զինուորական Թանգարանը։ Յետոյ պտտած է Թօբճիտերէի արքայական դարաստանը։ Կէս օրին, գահաժառանգը, Կ. Պոլսէն մեկնելէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Պելկրատի մզկիթը գացած ու ներկայ գտնուած է աղօթքին։ Ետքը ներկայ գտնուած է Պելկրատի օսմ. դեսպան Ֆուատ պէյի կողմէ տրուած սեղանին, որուն մասնակցած են նաեւ Սերպիոյ Ալեքսանտր իշխանը և բոլոր նախարարները։ Կէս օրէն յետոյ տեղի ունեցած է ի պատիւ օսմ. գահաժառանգին սարքուած փայլուն պարահանդէսը։ Պետար Թագաւորը և Եուսուֆ Իզզէտտին իշխան միասին գացած են զօրահանդէսին վայրը։ Միւս կառքերուն մէջ կը գտնուէին Ալեքսանտր իշխանը, Րիֆաթ փաշա և սերպ նախարարները։ Զօրահանդէսին ներկայ էին 40 հազար հոգի, անոնց մէջ կը գտնուէին Աւստրիայէն սերպեր և Պոսնիայէն իսլամներ։ Զօրահանդէսը յաջողապէս կատարուած է։ Ետքը Թագաւորը և օսմ. գահաժառանգը պալատ դարձած են։ Պետար Թագաւորը Եուսուֆ Իզզէտտին էֆէնտիի նուիրած է իր լուսանկարը, ճոխ շրջանակի մը մէջ առնուած և ստորագրուած։ Րիֆաթ փաշա ստացած է ոսկիէ ծխատուփ մը։ Պատուանշաններ տրուած են գահաժառանգին հետեւորդներուն։ Իրիկուան, պալատան մէջ 80 հոգինոց սեղան մը տրուած է։ Ճաշէն յետոյ նուագահանդէս մը տեղի ունեցած է։ Քաղաքը դարձեալ լուսազարդուած էր։ Գահաժառանգ իշխանը կէս գիշերէն ժամ մը առաջ Պելկրատէն մեկնած է զինուորական պատիւներով։ Գահաժառանգ Ալեքսանտր իշխան մինչեւ պուլկարական սահմանագլուխ ընկերացած է Եուսուֆ Իզզէտտին էֆէնտիի։

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹ

Սուլթանին կողմէ տրուած դաշտային մեծ հացկերոյթը առջի օր փայլուն կերպով տեղի ունեցաւ Պէյլէրպէյի պալատան դարաստանին մէջ։ Ժամը 6ի ատեններ, հրաւիրեալները Սթամպօլ կայս. զբօսանաւով ճամբայ ելան դէպի Պէյլէրպէյի պալատը։ Շոգենաւը դրօշներով, կանաչներով և ծաղիկներով զարդարուած էր։ Ճոխ պիւֆէ մը դրուած էր հրաւիրեալներու տրամադրութեան տակ։ Երկու նուագախումբեր ընտիր կտորներ կ'ածէին անդադար։ Երբ զբօսանաւը Տօլմա Պաղչէի կայս. պալատան առջեւ հասաւ, հրաւիրեալները սկսան ծափողջունել Սուլթանը, որ պատշգամին վրայ երեւցաւ։ Նուագախումբերը Սահմանադրութեան քայլերգը սկսան նուագել ու շոգենաւը ճամբայ ելաւ նորէն, ասիական եղերքէն յառաջանալով։ Պէյլէրպէյի մօտ, որ կանաչներու մէջ թաղուած սիրուն գիւղ մըն է, քարափին երկայնքը կեցած էին դպրոցական տղաք, օսմ. դրօշներ բռնած։ Դպրոցականները ողջունեցին հրաւիրեալները։ Ծովուն վրայ հետաքրքիրներու բազմութիւն մը կար, նաւակներու մէջ լեցուած։ Անոնք խանդավառութեամբ կը ծափահարէին։ Հրաւիրեալները Պէյլէրպէյի նաւամատոյցը ելան, ուրկէ մինչեւ պալատ բարեւի կեցած էին կայս. անձնապահ գունդին զինուորները։ Պալատան մեծ դրան առջեւ թարգմաններու կողմէ կ'ընդունուէին Սուլթանին հրաւիրեալները։ Հին և գեղեցիկ վրաններ կանգնուած էին դարաստանին մէջ։ Սեղաններ յարդարուած էին վրաններուն տակ, ուր մեծ ախորժով ճաշեցին կայսեր հրաւիրեալները։ Ճաշացուցակին մէջ կային խորոված պաղ գառնուկ, պաղ վառեակ, եալանճը տոլմասի, ձէթով կանկառ, պօղաչա և պէօրէք, եզան լեզու, սանտուիչ, իրմիք հէլվասի, պաքլավա, պաղպաղակ, շաքարեղէններ, պտուղներ, թէյ և լիմոնատ։ Ճաշի ատեն Էրթօղրուլի նուագախումբը ընտիր կտորներ կ'ածէր։ Յետոյ սիկառներ բաժնուեցան հրաւիրեալներուն, որոնք դարաստանին հովանուտ տեղերը ցրուեցան, մարսողութիւնը հանդարտօրէն կատարելու համար։ Հոն պաղպաղակներով պատուասիրուեցան ներկաները։ Հօճա երեսփոխան մը այնքան զով ու հաճելի գտաւ դարաստանը որ սկսաւ մրափ մը քաշել աքասիայի մը ներքեւ։ Երեսփոխան Պօշօ էֆ. արթնցուց զայն։ Իրիկուան ժամը $8^{1}/_{2}$ին հասաւ կայս. Սէօյիւտլիւ զբօսանաւը, ուր կը գտնուէր Սուլթանը։ Բոլոր հրաւիրեալները գացին շարուեցան պալատան մուտքին առջեւ։ Քիչ յետոյ Էրթօղրուլ զբօսանաւին նուագախումբը կայս. քայլերգը նուագեց։ Եպարքոսը, նախարարներուն գլուխը անցած, մուտքին վրայ կը գտնուէր. յետոյ կուգային ծերակուտականները և երեսփոխանները։ Սուլթանին հետ կը գտնուէին պատերազմական նախարարը, արարողապետը և պալատական պաշտօնատարները։ Կայսրը սիրալիր կերպով բարեւեց ներկաները։ Մինչ Սուլթանը կը հանգչէր, հրաւիրեալները Պէյլէրպէյի գեղեցիկ պալատան ամէն կողմերը պտտեցան։ Ետքը եպարքոսը, նախարարները, երեսփոխանները և լրագրապետները կարգաւ ունկնդրութեան ընդունուեցան Սուլթանին կողմէ։ Լրագրապետներու ընդունելութեան միջոցին Սուլթանը խօսքը ուղղելով Թանինի խմբագիր Պապանզատէ Իսմայիլ Հագգը պէյի, իր բարձր գոհունակութիւնը յայտնեց մամուլին մատուցած ծառայութեանցը համար։ Կայսրը յարեց թէ ուրախ էր որ այդ մամուլը իրական ծառայութիւններ կը մատուցանէր հայրենիքին, ճշգրիտ լուրեր հաղորդելով։ Իսմայիլ Հագգը պէյ շնորհակալութիւն յայտնելով կայսեր, ի վեր հանեց Կ. Պոլսոյ մամուլին ուղղամտութիւնը։ Ունկնդրութիւններէն ետքը, հրաւիրեալները նորէն ցրուեցան պալատան սրահներուն և դարաստանին մէջ։ Իսկ Սուլթանը հանգիստ առաւ պահ մը։ Այդ միջոցին Գուլխանէի դպրոցներուն աշակերտները և աշակերտուհիները դարաստանին մէջ կ'երգէին։ Սուլթանը այդ առթիւ իր գոհունակութիւնը հաղորդել տուաւ։ Քիչ յետոյ Սուլթանը ճամբայ ելաւ, և մեկնումի միջոցին, Ահմէտ Րըզա պէյի մօտենալով, ըսաւ թէ Պէյքօզի դաշտային հացկերոյթին շարունակութիւնն էր Պէյլէրպէյի պալատան դարաստանին մէջ տրուած հացկերոյթը։ Սուլթանին մեկնումէն յետոյ, հրաւիրեալները Սթամպօլ զբօսանաւով պտոյտ մը կատարեցին և իրիկուան ուշ ատեն դարձան։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ. ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՀԵՏ

Պատերազմական Նախարար Մահմուտ Շէվքէթ փաշա Լա Թիւրքիի խմբագրին հետ ունեցած տեսակցութեան մէջ յայտարարած է. «Ալպանիայէն մեկնեցայ կատարելապէս ապահովուած, ոչ միայն արդի կացութեան մասին, որ բոլորովին հանդարտ է, այլ և ապագային համար։ Ալպանիական խնդիր գոյութիւն չպիտի ունենայ ալ եւս։ Մինչեւ մեկնած օրս 15,000է աւելի հրացաններ հաւաքուած էին, և վստահ ենք որ զինաթափումը պիտի շարունակէ. առնուազն 40,000 հրացան պիտի հաւաքենք Գոսովայի նահանգին մէջ։ Խաղաղացումը ընդհանուր է և զինաթափումը դժուարութեամբ չէ կատարուած։» Յետոյ Շէվքէթ փաշա մեծ բարեացակամութեամբ խօսած է Ալպանիացիներուն վրայ։ Խմբագրին մէկ հարցման պատասխանելով՝ ըսած է թէ ապահով է որ Ալպանիացիները առանց բացառութեան լաւ հայրենասէրներ ըլլալնուն, ամէնէն առաջ անոնք պիտի քալէին թշնամիին վրայ, եթէ պատերազմ ծագէր Յունաստանի հետ։ Մահմուտ Շէվքէթ փաշա հետեւեալ կարծիքը յայտնած է ծանրախոհ դէմքով մը. «Դեռ նոր հասած ըլլալով, ատեն չունեցայ դաշինքի պաշտօնակիցներուս հետ տեսակցելու. Ալպանիոյ մէջ չէի կրնար այդ խնդրով զբաղիլ։ Կարող եպարքոս մը ունինք որ իր պարտքը կատարած է և պիտի շարունակէ կատարել։ Բայց գիտցած եղէք որ Թուրքիա անյողդողդ ընթացքի մը պիտի հետեւի այդ խնդրին մէջ։» Շէվքէթ փաշա ծովային նախարարութեան պաշտօնին համար ըսած է թէ չի կրնար այդ պաշտօնն ալ ընդունիլ, քանի որ պատերազմական նախարարութեան զբաղումները շատ են։ Նախարարապետ ըլլալու մասին շրջած զրոյցներն ալ հերքուած են պատերազմական նախարարին կողմէ, որ յայտարարած է այդ առթիւ. «Ես զինուոր եմ և կ'ուզեմ զինուոր մնալ։—Բայց զինուորական եպարքոսներ տեսնուած են։—Այո՛, բայց ո՛չ ես։ Կը վստահեցնեմ ձեզ թէ ոչ ոք կը խորհի պաշտօնէն քաշուիլ, իսկ Հագգը փաշա՝ երբեք, քանի որ այնքան յաջողութեամբ կը վարէ պետական գործերը։ Այո՛, վստահ եղէք որ Հագգը փաշա իշխանութեան վրայ պիտի մնայ, և ատիկա բարեբախտութիւն մըն է Թուրքիոյ համար։ —Ն. Վեհափառութիւնը, Վսեմափայլ տէր։—Այսօր ժամը 3ին պատիւ ունեցայ կայսեր ներկայանալու, որ փափաք յայտնեց իսկոյն տեղեկանալու Ալպանիոյ կացութեան. իմ ուղեւորութեանս տեղեկագիրը մատուցի։»

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ

Տէյլի Մէյլ կ'ըսէ թէ մէկ զօրագունդ հեծելազօրք և մէկ վաշտ հետեւակազօրք ընդհուպ Եգիպտոս երթալու հրաման ստացած են սա պատճառաւ որ կը վախցուի քանի մը բարձրաստիճան պաշտօնատարներու հաւանական հրաժարումէն, բան մը որ կրնայ աւելի վտանգաւոր դարձնել հետզհետէ ժողովրդական հանգամանք առած ազգայնական շարժումը։

ՊԱԹԱՆԹԻ ՏՈՒՐՔԸ

Ելմտական յանձնաժողովը, որուն կը նախագահէ Նախարար Ճավիտ պէյ, պաթանթի տուրքի մասին պատրաստած օրինագիծը աւարտած է։ Այդ օրինագիծին համաձայն, բարեփոխութիւններ ներմուծուած են թէմէթթիւի տուրքին գանձման դրութեան մէջ։ Հարկատուները զանազան դասակարգերու բաժնուած են։ Գրեթէ բոլոր տէրութիւնները սկզբունքով ընդունած են պաթանթի տուրքին գործադրութիւնը, այնպէս որ կառավարութիւնը կը յուսայ այդ տուրքը գանձել յառաջիկայ մարտ ամիսէն սկսեալ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ

Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ Կ. Պոլսէն կ'իմանայ թէ նախարարական մասնակի տագնապ մը մօտալուտ է։ Կրթական, հանրօգուտ շինութեանց և Էվգաֆի նախարարները ու հաւանաբար Շէյխ-իւլ-իսլամը քաշուին պաշտօնէ։

ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՇՈՒՐՋԸ

Ասկէ առաջ ծանուցուած էր թէ Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով, որոշուած էր հանրօգուտ շինութեանց ու առեւտրական նախարարութիւնները իրարմէ բաժնել և թէ այդ մասին ծրագիր մը պիտի պատրաստուէր ելմտական Նախարար Ճավիտ պէյի կողմէ։ Ժէօն-Թիւրք կ'իմա-

---

(*) Ատրուշան։

նայ թէ առայժմ յետաձգուած է այդ ծրագիրը՝ այդ բաժանումը մեծ ծախքեր պատճառելուն համար, բայց յառաջիկայ տարիէն սկսեալ պիտի գործադրուի։

ՍԵԼԱՄԼԸԳԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Սելամլըգի արարողութիւնը առջի օր կատարուեցաւ Տոլմա Պաղչէի մզկիթին մէջ։ Սուլթանը մզկիթ գնաց շքեղ կառքի մէջ բազմած, իր դէմը ունենալով պատերազմական Նախարար Մահմուտ Շէվքէթ փաշա, որ Պոլիս ժամանելուն պէս, Սուլթանին ներկայացած էր։ Սելամլըգի հանդէսը դիտելու եկած էին ռուս իշխան Կալիցին, ամերիկեան հիւպատոս զօրավար մը, Նաբօլիի քաղաքապետը, իտալացի երկու մարքիզներ՝ իրենց տիկիններով և իտալացի երեսփոխաններ, իտալացի ու հոլանտացի զբօսաշրջիկներ։ Երկու Թրքուհիներ, Այիշէ և Ֆաթմա հանըմ, Սուլթանին նուիրեցին լուսանկարի արժէքաւոր շրջանակ մը։ Սելամլըգի արարողութենէն յետոյ, Սուլթանը դարձեալ իր դէմը ունենալով պատերազմական Նախարարը, պալատ գնաց, ուրկէ յետոյ զբօսանաւով մեկնեցաւ Պէյլէրպէյ, հացկերոյթին ներկայ գտնուելու համար։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Այն պատերազմական տուգանքը, զոր Թուրքիա կը պարտի Ռուսիոյ, և որ այնքան դժուարութիւններ պատճառած է օսմ. կառավարութեան, տակաւին չէ վճարուած, հակառակ անոր որ Երեսփ. Ժողովը անցեալ տարի քուէարկեց Բ. Դրան և ռուս դեսպանատան միջեւ այդ մասին կնքուած պայմանագրութիւնը։ Օսմ. Լոյդ կ'իմանայ թէ Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով՝ յանձնաժողով մը կազմուած է դատական Նախարարին նախագահութեամբ և դատական երկու պաշտօնատարներու անդամակցութեամբ, նորէն ուսումնասիրելու համար գործը, լուսաբանելով կարգ մը կէտեր, որոնք կրնան թիւրիմացութիւններ առաջ բերել ի վնաս օսմ. կառավարութեան։ Այդ յանձնաժողովը յառաջիկայ շաբթու նիստ պիտի գումարէ։

ՉԷՍԹԸՐԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ժէօն-Թիւրք կ'իմանայ թէ Անատոլուի երկաթուղիի ընկերութիւնը Բ. Դրան և հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան բողոքած է ազդուապէս, Չէսթըրի ծրագրին պատճառաւ վտանգուած նկատելով իր իրաւունքները։ Նոյն ընկերութիւնը կը յայտարարէ թէ Պաղտատի գծին ընկերութենէն զատ և ո՛չ մէկ նոր ընկերութեան պէտք չէ մենաշնորհ տրուի Միջերկրականի եզերքը յանգող ճիւղ մը շինելու։ Պաղտատի երկաթուղիին պայմանագրութիւնը իրեն կը սեփականէ այդ իրաւունքը, 12րդ յօդուածին համաձայն, և որուն էական մասը սա է. «Երբ օսմ. կառավարութիւնը որոշէ ներկայ պայմանագրութեան մաս կազմող երկաթուղիի ճիւղ մը միացնել ծովուն եզերքը յանգող կէտի մը, Մերսինի և Թրիբօլիի միջեւ, այդպիսի ճիւղերու շինութիւնը կրնայ յանձնել մենաշնորհի տիրոջ, սա պայմանաւ որ փրկէ Դամասկոս–Համա երկաթուղիի և երկարաձգման ընկերութեան իրաւունքները։»

ՄԱՀ ՀԱՄԱՏԱ ՓԱՇԱՅԻ

Ծերակուտական և Եվգաֆի նախորդ նախարար Համատա փաշա, որ դէպի Պէյրութ ճամբայ ելած էր, Իզմիրի և Հռոդոսի միջեւ, ջնջերակի խզումէ մեռած է շոգենաւին մէջ։ Համատա փաշա, եգիպտացի, օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն առաջ, նախարարական պաշտօն վարած է Եգիպտոսի մէջ։

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԷՐԱՅՆ

Վինըր Պանք Ֆէրայնի գրասենեակները յունիս 6էն սկսեալ փոխադրուած են իր նոր կեդրոնատեղին, Գարաքէօյի հրապարակը։ 10—7

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Մէկ տարի անջրպետով, Թուրք մամուլին ամէնէն կարիճ աշխատաւորներէն մէկն ալ ինկաւ, Ահմէտ Սամիմ, Սէտայի Միլլէթի խմբագրապետը։ Հասան Ֆէհմիի պէս, աս ալ կռնակէն կը գնդակահարուի, մեղսակցութեամբը հովանաւորող մութին և փողոցի ամայութեանը։ Եղեռնը, երբոր մթին դիտումով կը սարքուի, միշտ մութն է որ իրեն օժանդակ կ'առնէ։ Կոյր և ապուշ գնդակը կ'երթայ կը խրի իմացականութեան մը մէջ և կը քայքայէ զայն։ Դաւադիրները դիւայնօրէն կը ժպտին, վրէժին յագեցումը խմելով։ Յետոյ, ցորեկին, արեւուն լոյսին տակ, աչքերնուն մէջ արցունք, դէմքերնուն վրայ սուգ կը ցուցնեն։ Ո՞ւր պիտի գտնես հեղինակը սեւ ոճիրին։ Մութին մէջ սուղեցա՛ւ գնաց։

Ահմէտ Սամիմ բախտակիցն է մեր մեծ Արփիարին։ Աս ալ, ինչպէս ան, կեղծաւորներու, սինլքորներու, թշուառականներու դիմակը պատռելու ապերախտ և դժնդակ պաշտօնը առած էր ինքզինքին։ Արփիար՝ մարդկութիւնը և մասնաւորապէս հայութիւնը չարագործներու խումբի մը ապառակութիւններէն փրկելու դատաւորական հանգամանքին անձնատուր՝ գլխիվայր և անվեհեր նետուեցաւ այդ վտանգաւոր ճամբուն մէջ։ Ուրիշներ, գործուած ոճիրներու շարքին առջեւ, սասանահար պիտի ընկրկէին. ան, ընդհակառակը, մութին մէջ ռեւոլվէրներուն մահացուցիչ փայլը տեսնելով հանդերձ, մէկ քայլ ետ չգնաց. վազեց՝ խիզախ սլացքով, և գնդակը հասաւ վերջապէս ետեւէն և կեցուց զինքը իր գրոհին մէջ։ Եթէ բաց դաշտին վրայ, լոյսին տակ, թշնամիներու դէմ ճակատիլը քաջութիւն է, մութին մէջ դարանակալ վատերու վրայ խուժելը հերոսութիւն մըն է։ Արփիարինը այս վերջին տեսակէն էր։ Հասան Ֆէհմիինն ալ այս տեսակէն եղաւ, Ահմէտ Սամիմինն ալ։ Մաքառող, պայքարող, դիմակազերծող խմբագրապետներու հեծումն է։ Գրչի ազատութեան աղէտն է որ մահաշշուկ թեւաբախումներով կը յածի մարտաւոր հոգիներու շուրջը։ Այս խմորով շաղուած հրապարակագիրները թող դղրդեն իրենց գրասեղաններուն առջեւ, երբ իրենց սուր-գրիչը կը թաթխեն այն մելանին մէջ, որ՝ քիմիական տեսակ մը բաղադրութեան պէս՝ կեղծ գոյները կը ջնջէ իսկականները ցուցնելու համար։ Բայց և այնպէս, պայքարի պատնէշին վրայ իյնալուն մէջ գեղեցկութիւն մը կայ, հրապոյր մը ուրկէ միշտ պիտի կարթուին արդար ու ճշմարիտ կռիւի ախոյեանները։ Արիւնոտ օրինակները չպիտի կասեցնեն անոնց քայլերը։ Երբոր Արփիար ինկաւ, անմիջապէս ուրիշներ անցան իր պարապ թողած աթոռին վրայ, ու թէեւ դժուար ըլլար հսկային տեղը արժանաւորապէս բռնել և նոյնքան ամենէն կորովով մղել պայքարը ինչպէս այդ հզօր մարտիկը միայն գիտէր, անոնք շարունակեցին, իրենց ուժերով, միեւնոյն գործը։ Անընկճացած մեծ Հայուն դիակը չսահմռկեցուց իր յաջորդները։ Հասան Ֆէհմիին բզքտուած մարմինը բաւական դաս չեղաւ, օրինակի համար, Ահմէտ Սամիմին, որ նոյն դժնդակ ու արկածալից ճամբէն քալեց։ Ու ինքն ալ ինկաւ, ճակատագրականօրէն։ Գուցէ ուրիշներ, իրենց կարգին, իյնան։ Բայց ճակատամարտներու մէջ՝ առաջին շարքերուն չանհետանալը յաջորդ շարքերուն փախուստը չենթադրեր։ Ընդհակառակը, նոր շարքեր կը կազմուին՝ հիներուն տեղը, կռիւը շարունակելու համար։ Հրապարակագրական ասպարէզն ալ ճակատավայր մըն է. ինկողին նոր մը կը յաջորդէ, և այսպէս շարունակաբար։ Կը սխալին հետեւաբար անոնք որ կը կարծեն թէ մութին մէջէն արձակուած գնդակները բաւական են ի փախուստ դարձնելու մարտիկներու գունդը, երբոր արդար ու ճշմարիտ դատ մը կայ պաշտպանելիք։

ՏՐՈՒԽԱՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԴԻՄՈՒՄԸ

Առջի օր Զարաանձագէն եկած հեռագիր մը կը հաղորդէր Պատրիարքարան որ, քիւրտ պէյերը կը գրաւեն իրենց հողերը և թոյլ չեն տար որ սերմանեն զանոնք։ Ս. Պատրիարքը երէկ առտու այս հեռագիրը ներկայացուց Ներքին գործերու Նախարարին, որ պատասխանեց թէ՝ անմիջապէս պէտք եղած հրամանը պիտի տրուի տեղական իշխանութեան, որպէս զի ո՛և է գանգատի առիթ չտրուի։

ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ ԵՊԻՍԿ.Ի ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Տ. Եղիշէ եպիսկ. Ջիլինկիրեան յառաջիկայ երեքշաբթի Երուսաղէմ մեկնելուն առիթով՝ անցած չորեքշաբթի օր այցելեց Ռուսական դեսպանին և անոր շնորհակալութիւն յայտնեց այն բարեացակամութեան համար, որով անիկա առանց ո՛ և է դժուարութեան ռուսական կառավարութենէն հրամանը բերել տուաւ իր Էջմիածին մեկնելուն համար և հակառակ անոր որ 3 ամիս պայմանաժամով գացած էր, իր միջնորդով կրցաւ 5 ամիս մնալու արտօնուիլ։ Դեսպանը տեղեկութիւններ ուզեց Հայրապետին, Էջմիածնի և Ռուսահայերու վիճակին ու գործերուն մասին։ Ջիլինկիրեան եպիսկ. տեղեկութիւններ տալով՝ ըսաւ որ Հայերը գոհ են ռուս կառավարութենէն, սակայն երբեմն խիստ հետապնդումներու կ'ենթարկուին իբր դաշնակցական։ Աւելցուց նաեւ որ Հայերը աւելի գոհ են օրթոտոքս ռուս պաշտօնեաներէ, քան Վրացի կամ գերման Ռուս պաշտօնեաներէ։

Դեսպանը պատասխանեց որ, ինք յարգանք ունի մասնաւորապէս կղերներու հանդէպ, իսկ կը սիրէ Հայ նահատակ եկեղեցին, որ արիւնով շաղախուած է. ռուսական կառավարութիւնն ալ եթէ կը հետապնդէ կուսակցութեան մը պատկանողները, երկու պատճառ կայ, մէկը՝ այն է որ անոնք միացած են ռուս յեղափոխականներուն և միւսն ալ՝ որովհետեւ անոնք կ'ուզեն քանդել եկեղեցիի հիմերը և ռուս. կառավարութիւնը կ'ուզէ եկեղեցին զերծ պահել ամէն ոտնձգութենէ, ըլլա՛յ այն ռուս կամ հայ եկեղեցի, և ըսաւ որ հայ կղերը յորդորէ եկեղեցիին դէմ մաքառող երիտասարդները։ Դեսպանը լսելով իր Երուսաղէմ մեկնումը, խոստացաւ հեռագրել տեղւոյն ռուս հիւպատոսին, որպէս զի հոն ժամանումին ատեն իրեն պէտք եղած պատիւը ընէ։

(Ռուս դեսպանը՝ հայահալած ռուս քաղաքականութիւնը արդարացնելու համար իր մէջբերած պատճառներուն մէջ կը սխալի դժբախտաբար. ոչ Ռուսիոյ, ոչ Թուրքիոյ հայ եկեղեցիին գոյութեանը դէմ մաքառող կուսակցութիւն չկայ. ատի հին մասալ է)։

Տ. Եղիշէ եպիսկ. առջի օր այցելեց Յունաց Պատրիարք Տ. Եօաքիմ սրբազանին, որ նոյնպէս տեղեկութիւններ ուզեց Հայրապետին, Էջմիածնի և ռուսահայերու վրայ. ու եկեղեց. գործերուն վրայ։ Սիրալիր տեսակցութենէ մը ետք հրաժեշտ առաւ։

Նոյնպէս երէկ այցելեց դատական Նախարարին ու Կրօնից Տեսուչ Պէհա պէյին և յայտնելով անոնց իր մեկնումը, յանձնարարագիրներ առաւ Երուսաղէմի կառավարիչին ուղղեալ։

Վանի Թաղ. Ժողովը Տ. Եղիշէ եպիսկոպոսէն գիրով մը կը խնդրէին ստանձնել Վասպուրականի առաջնորդութիւնը։ Տ. Եղիշէ եպիսկ. պատասխանեց թէ ինք պաշտօնէ փախչելու համար չէ որ կը մերժէ, այլ որովհետեւ ուխտած է Երուսաղէմ երթալ, իբր միաբան կատարելու համար իրեն բաժին ինկած պարտականութիւնը։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐ. ՓՈԽԱՆՈՐԴԸ

Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդ Տ. Սմբատ Վրդ. երէկ ռուսական դեսպանատուն գնաց հասկնալու համար թէ ռուս կառավարութիւնը արտօնութիւն տուա՞ծ է Տ. Դանիէլ Վրդ.ի և միւս եպիսկոպոսացու վարդապետներուն Էջմիածին երթալուն համար։ Հակառակ անոր որ 15 օր առաջ Պատրիարքարանէ դիմում եղած է այս մասին, դեռ ո՛ և է պատասխան մը չէ եկած։

ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ.

Ուսումն. Խորհուրդը առջի օր գումարուելով՝ զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.—1. Մայրաքաղաքիս ազգ. վարժարաններու շրջանաւարտներու քննութիւններուն առթիւ Խորհուրդը՝ աւարտական քննութիւններու հրահանգին համաձայն՝ ներկայ տարեշրջանին մէջ շրջանաւարտ տուող Բերայի, Պէշիքթաշի, Միջագիւղի, Գուրու-Չէշմէի, Խասգիւղի (Գալֆաեան որբանոց), Գումգաբուի, Մաքրիգիւղի և Պալաթի վարժարանները երկու շրջանակներու բաժնեց, առաջին հինգ թաղերու կեդրոն նշանակելով Բերայի Էսաեան վարժարանը և միւս երեք թաղերուն Մայր վարժարանը և սահմանեց քննութեան վերաբերեալ կարեւոր կարգադրութիւնները։ Քննիչ յանձնախումբի անդամ կարգուեցան՝ Հայերէնի համար Յովհ. Թօսունեան, Մելքոն Կիւրճեան, Կարապետ Բաղտասարեան, Թովմաս Սէճմեան, Սիմոն Գաբամաճեան էֆ.ները և Տիկին Հայկանոյշ Մառք։ Պատմութիւն, Աշխարհագրութիւն՝ Գրիգոր Մարգարեան, Մարկոս Նաթանեան, Դաւիթ Խաչկոնց, Տիգրան Չէօկիւրեան, Հրանտ Խանճեան էֆ.ներ, Ուսողութիւն և Բնական գիտութիւններ՝ Արիստակէս Փոյաճեան, Խաչիկ Իսաբէճեան, Գրիգոր Իբրանոսեան, Թորգոմ Գալըճեան, Արմ. Համամճեան, Իգնատիոս Մուրատեան էֆ.ներ։ Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, Օրէնսգիտութիւն, Առտնին Տնտեսութիւն, Ձեռագործ՝ Գառնիկ Բարունակեան, Գէորգ Սիմքէշեան, Աբրահամ Հայրիկեան, Տիգրան Նշանթաճեան, Մկրտիչ Կիւմիւշեան, Լեւոն Եաղմաճեան, Արապիոն Թըլեան, Լ. Թաշճեան էֆ.ներ։ Օր. Այխէն Գազմաճեան, Օր. Անժէլ Հանըմեան, Տիկին Լուիզ Ղազարոսեան։ Գծագրութիւն, Գեղագրութիւն, Մարմնամարզ, Երաժշտութիւն՝ Սիմոն Յակոբեան, Խաչիկ Թաշճեան, Միհրան Տէօքմէճեան, Նորման Փրէնկեան, Լեւոն Ջիլինկիրեան, Գրիգոր Մէհթէրեան, Գրիգոր Զուլհաեան, Օր. Գոհարիկ Փանոսեան, Օր. Քրիսեան, իսկ Կրօնագիտութեան համար Կրօն. Ժողովէն երեք վարդապետ։ Ոչ-շրջանաւարտներու քննութեան օր որոշուեցաւ յունիս 14, իսկ շրջանաւարտներու քննութեան՝ յունիս 26—30։ —2. Ռոպերթսոլի Ուսումն. Խորհուրդը հաստատեց։ — 3. Պէրպէրեան վարժարանի տնօրէնութիւնը ամավերջի քննութիւններու հրաւէր ուղղած էր. Ժողովը Իճատեան էֆ.ի յանձնեց ներկայ գտնուիլ իր կողմէն։ —4. Կազմ. Կանոնագիրի մինչեւ 43 յօդուածը քննեց և բարեփոխութեամբ ընդունեց։ —5. Խորհուրդին հաղորդուեցաւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին մէկ գիրը, որով Սիսի վարժարանին ծրագիրներուն մասին ինչ ինչ տեղեկութիւններ կը հաղորդէր։ —6. Դաստիարակ-Ուսուցչի վկայական առաւ Պալաթի վարժարանի տեսուչ Լեւոն էֆ. Եաղմաճեանի։

ՄԻԹԻՆԿՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Իզմիրէն 11 հանրագրութիւններ եկած էին առջի օր Պատրիարքարան, որոնցմով կը բողոքէին միթինկներու առջեւ եկեղեցիներու բացումին դէմ։ Երէկ ալ երկու հանրագիր եկած է միեւնոյն տեղէն, որով կ'ըսեն թէ, եթէ Ազգ. Ժողովը որոշէ նոյն բան եկեղեցիներու բացումը, Իզմիրի ժողովուրդը իր եկեղեցին պիտի գոցէ անոնց դէմ։

ԿԱՐԳԱԹՈՂԸ

Պիլեճիկի Տ. Թորոս քահանան կարգաթող եղած է։ Այս քահանան ասկէ առաջ տան մը մէջ վէմ քար օծած էր և երկիցս կանչուած էր Պոլիս՝ բացատրութիւն տալու իր ապօրէն ընթացքին համար և, սակայն 600 տուն Պիլէճիկցիներ սպառնացած էին կաթոլիկ ըլլալ, եթէ յիշեալ քահանան հեռանայ։ Տ. Թորոս փոխանակ լսելու Կրօն. Ժողովին վճիռը, որ էր կարգալոյծ ընել զինք, ինքնին կը հեռանայ քահանայութենէ։

ԷՏԻՐՆԷԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Էտիրնէի Գաւառ. Ընդհ. Ժողովը խըմբովին նամակ մը գրելով Ս. Պատրիարք Հօր, հետեւեալ խնդրանքը կ'ընէ. լրագիրներէ տեղեկանալով որ անդուլն առաջնորդ Տ. Դանիէլ Ծ. Վ. Յակոբեան եպիսկոպոս պիտի ձեռնադրուի ոչ թէ իբր Էտիրնէի առաջնորդ, այլ իբր Պատր. Տեղապահ Երուսաղէմի, կը ցաւին այս որոշման դէմ և Ն. Գերապատուութեան մատուցած անձնուիրութիւնը նկատի առնելով՝ կը խնդրեն որ Դանիէլ Վրդ. իբր Էտիրնէի Առաջնորդ եպիսկոպոս ձեռնադրուի և փութով վերադարձուի Էտիրնէ, ուր պէտք կայ իրեն։

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պրուսայի Առաջնորդ Տ. Յովհաննէս Արքեպս. Սրչարունի յառաջիկայ յունիսին սկիզբը պիտի գայ Պոլիս իր հիւանդութիւնը դարմանելու համար։

ՀՐԱԺԱՐՈՒՄ

Վանի Վարագայ Վանքին Յոբելեանին առթիւ յանձնաժողով մը կազմուած էր և հրաւիրագիրներ ղրկուած էին նիւթ գումարելու։ Այս անդամներուն ամբողջն ալ հրաժարած են։

ԹԷՐԶԵԱՆ ԵՊՍ.ԻՆ ԴԱԼՈՒՍՏԸ

Հայ-Կաթոլիկ Կ. Պատրիարք Թէրզեան Եպիսկոպոսին ընդունելութեան կարգադիր մասնախումբին անդամ Հ. Եսայի Վրդ. Տայեցի, առջի օր Ս. Պատրիարք Հօր բնակարանը երթալով պաշտօնապէս ծանուց թէ՝ նորընտիր Կ. Պատրիարքը յառաջիկայ չորեքշաբթի մայրաքաղաքս կը հասնի։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ծանօթ ջութակահար Պ. Դաւիթ Դաւիթեան, այսօր, կէս օրէն յետոյ ժամը 7½ին նուագահանդէս պիտի տայ Գատը Գիւղի ձմեռնային Թատրոնին մէջ։ Այս նուագահանդէսը սարքուած է Թուրք կիներուն համար։

ԲԺԻՇԿ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մօտակայ գաւառ մը համար բժիշկի մը պէտք կայ, դիմել «Աստանա» դեղատունը Գումգաբու Կ. Պոլիս։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՏՕՔԹ. ՐԻԶԱ ԹԷՎՖԻՔԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

ԻՆՉ ԿԸՍԷ ԷՏԻՐՆԷԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ

ԸՆՏՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԷԿ ԳԻՐԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՊԻՒՏՃԷԻՆ ԱՒԱՐՏԸ

Օսմ. Երեսփ. Ժողովը իր 110րդ նիստը գումարեց երէկ ժամը 4ին նախագահութեամբ Ահմէտ Րիզա պէյի։ Նախորդ նիստի ատենագրութեան ընթերցումի միջոցին հօճա Վէհպի և ուրիշներ աղմկեցին և առարկեցին թէ անցեալ անգամ ժողովը ընդունած չէր Զօհրապի թագրիրը որով կ'առաջարկէր հազար ոսկի յատկացնել նկարչական միւզէ մը հաստատելու համար։ Նախագահը յայտարարեց թէ՝ մեծամասնութեամբ ընդունուած էր։ Զօհրապ պաշտպանելով իր առաջարկը ըսաւ թէ՝ ատանկ ուղղութեան մը հետեւիլը լաւ բան չէ և դէշ նախընթաց մը կը հաստատէ Ժողովը՝ եթէ տրուած որոշումները ջնջէ։ Ժողովը համամիտ գտնուեցաւ Զօհրապի և ընդունեց 1000 ոսկիի վարկը։ Յետոյ ընդունուեցաւ Իզմիրի երեսփոխան Սըգզը պէյի մէկ յօդուածնոց օրինագիծը Եվգաֆի յատուկ և ղրկուեցաւ Յանձնաժողովին։

Կրթական պիւտճէին անցնելով Ժողովը նախ վաւերացուց 16րդ գլուխը, Դիտարաններու բաժին՝ որուն 99,200 ղրշ.ի վարկ մը սահմանուած էր։ Համտի էֆ.ի առաջարկութեամբ այս գլուխին վրայ աւելցաւ 50,000 ղրշ.ի գումար մը՝ աւելի կանոնաւորելու համար դիտարանը։ Պօչօ հեգնելով ըսաւ թէ նախ մեր քիթին տակ գտնուածները կանոնաւորենք և յետոյ աչքերնիս դէպի երկինք դարձնենք։ 17րդ գլուխին՝ Արքունի տպարանին համար յատկացուած էր 1,891,400 ղրշ. որ ընդունուեցաւ։ Սակայն նախարարին առաջարկութեամբ 400,000 ղրշ. եւս աւելցաւ տպարանին նոր մեքենաներ գնելու համար։ Այս առթիւ Թէեւ Ահմէտ Մահիր էֆ. առաջարկեց որ Խորհրդարանին յատուկ տպարան մը բացուի, և յատուկ թերթի մը միջոցաւ հրատարակուի Ժողովին նիւթերը, սակայն մերժուեցաւ։ Հակառակ անոր որ Ալի Ճէնանի, Նէսիմ Մազլիահ և Պասրի պէյերը ուժ տուին Մահիր էֆ.ի առաջարկին։ Յետոյ յաջորդաբար ընդունուեցան 18րդ գլուխը՝ (երկրորդական վարժարաններ)3,830,000 ղրշ.ով և 1,860,000 ղրշ.ի յաւելումով. 19րդ գլուխը՝ (գաւառական նախնական վարժապետանոցներ) 3,089,250 ղրշ.ով և 3,600,000 ղրշ.ի յաւելումով։ 20րդ գլուխը՝ (բարձր. վարժարաններ) 12,022,074 ղրշ.ով և 7800 ղրշ.ի յաւելումով. 21րդ և վերջին գլուխը՝ (նախնական կրթութիւն) 38,941,324 ղրշ.ով և 18,000 ղրշ.ի յաւելումով։ Նախագահը յետոյ քուէի դրաւ Կրթ. Պիւտճէին ամբողջութիւնը՝ 88,338,584 ղրշ., և Ժողովը ընդունեց։ Ժամ մը դադարէ վերջ նիստը բացուեցաւ ժամը 8½ին։

Կարդացուեցաւ եպարքոսական թէզքէրէ մը որով Ժողովին կը ղրկուէր 1910 Յունիս ամսոյ ամսական Պիւտճէն։ Ղրկուեցաւ պիւտճէի Յանձնաժողովին։

Նախագահը ծանոյց թէ Տօքթ. Րիզա Թէվֆիք պէյ, հակառակ իր ստիպումներուն, պիտի խօսի անձնական խնդրի մը առթիւ։

Տօքթ. Րիզա Թէվֆիք.— Ասկէ 5-6 ամիս առաջ Էտիրնէէն նամակ մը ստացայ որուն տակ 13 ստորագրութիւններ կային. այդ նամակով երկրորդ կարգի ընտրողներս ինծի կ'այպանէին Խորհրդարանին մէջ մեծամասնութիւն կազմող կուսակցութենէն բաժնուելուս համար և կը պահանջէին որ Ժողովէն ալ քաշուիմ. այդ նամակը ստանալէս վերջը եկայ հոս եւ իմ հրաժարականս ներկայացուցի. սակայն բարեկամներ պնդեցին և ես խոստացայ գոնէ մինչեւ այս նստաշրջանին վերջը մնալ պաշտօնիս մէջ։ Բայց հիմա Էտիրնէէն նոր բողոքագիր մըն ալ ստացայ. ցաւալի է այդ նամակին ոճը. քաղաքակրթուած երկրի մը մէջ, երկրին քիչ թէ շատ ծառայութիւն մատուցանողի մը չէ, այլ նոյն իսկ իրապէս իր պարտականութիւնը չկատարողի մըն ալ ատանկ նամակ չեն գրեր. մինչեւ այսօր աշխատեցայ այս երկրին բարօրութեանը համար՝ կարողութեանս չափով. բայց փոխանակ խրախուսիչ բառերու, սրտապնդիչ նամակներու և «աֆէրիմ»ի, ահա իբրեւ նուէր կը ստանամ սա նամակը զոր ձեզի պիտի կարդամ։ Այս նամակը ընդդօրինակութիւնն է բուն այն նամակին որուն տակ ստորագրած են Էտիրնէի քանի թուրք միւնթէխիպը սանիները. նամակին թուականն է 25 մայիս։ Նամակին բուն օրինակը, իբրեւ մրցանակ իմ աշխատութիւններուս, զաւակներուս պիտի կտակեմ, քանի որ ուրիշ բան մը չունիմ։ (Տօքթ. Րիզա յուզուած ձայնով կարդաց այդ նամակը ուր ընտրողները կ'ըսէին. «Վերջին օրերուս թերթերուն մէջ կարգ մը յայտարարութիւններ բրած էիք. դուք ալ սկսած էք հետեւիլ Կիւմիւլճինէի երեսփոխան Իսմայիլ Հաքքը պէյի ընթացքին. Ազգը ձեզի հոդ ղրկեց որպէսզի իր ցաւերուն դարման տանիք և ոչ թէ անձնականութիւններով զբաղիք, գօնֆէռանսներ տաք և յօդուածներ գրէք. Ինչու մեր ներկայացուցիչը եղաք երբ դուք պիտի մոռնայիք ու չպիտի օգնէիք մեզի։ Դուք Էտիրնէի երեսփոխան ըլլալով, Էտիրնէի միւս երեսփոխաններուն հետ համամտօրէն չպաշտպանեցիք մեր շահերը, այլ դուք զատուեցաք ձեր զգացումներէն։ Քանի որ դուք չպիտի կարենաք ծառայել երկրին և չունիք հայրենասիրութիւն այն ատեն թողէք այդ աթոռը որպէսզի աւելի՛ կարողներ գան։ Դուք վերջին անգամ ըսած էք թէ մինչեւ նստաշրջանին վերջը պիտի պահէք երեսփոխանութիւնը. եթէ պըլըֆ մը և շանթաժ մը չեն պարունակեր ձեր այդ խօսքերը ձգեցէք ձեր պաշտօնը։» Արդ ընկերներ, այս երկրորդ կարգի քանի ընտրողները որոնք այս նամակը գրած են ամէնքն ալ թուրք են. ցաւալի է որ անքաղաքավարները միայն թուրք երկրորդ կարգի ընտրողներն են։

Ասոր ես կարճ պատասխան մը ունիմ. քաշուիլ. անկասկած երեսփոխանութիւնը փառք մըն է, բայց ի՛նչ ընենք։ Քսան տարի ազատութեան գործին աշխատելով, այսօր առանց տասնոցի հոս կը գտնուիմ. ո՛չ տուն ունիմ և ոչ բան մը. մինչեւ այսօր ոչ մէկուն մըննէթին տակ մնացած եմ. ո՛չ մէկուն երախտապարտ եմ, բաց ի ծերակուտական Եգիպտացի իշխան Սայիտ փաշայէն որ նիւթապէս օգնած է ինծի և Շիրքէթի ընկերութենէն՝ որ ծրի բասօ մը տուած է։ Շատ անգամ հոս դահլիճը կը քննադատեմ, հակառակ անոր որ անոնք իմ սրտի բարեկամներս են. ես կը քննադատեմ խղճիս անսալով և մինչեւ հիմա ինչ որ ըսի հաստատուած են փաստերու վրայ։ Բանսարկութիւնը ինծի շատ շատ 40 օր բանտ կը պարգեւէր. հիմա անձիս դէմ թշնամական նամակներ կ'ստանամ. երբեք կողմնակցութիւն չըրի. այլ ուզեցի անկախ մնալ. ոմանք ասկէ առաջ իմ մէկ քանի խօսքերս շէրիաթի դէմ նկատեցին և բարեկամներ բանբասեցին զիս, բայց ես ատանկ բան ըսած չեմ երբեք։ Ինծի այսօր կ'ըսուի թէ ես չեմ գործեր, չեմ աշխատիր. ընդհակառակը օգտուելով երեսփոխանի հանգամանքէս, մատնանշած եմ սխալ ուղղութիւններ։ Իբր թէ ես Լոնտոնի դեսպանութեան կամ այն ինչ տեղի կուսակալութեան հետամտած ըլլամ։ Թող ինծի ճանչցողները գիտեն թէ ես ատանկ բաներ չեմ ըներ։ Ինծի պէս մարդու մը դէմ որ իր կեանքը նուիրած է ազգին և տէր է հինգ զաւակներու, ատանկ նամակ մը ղրկելու չէին։ Այսօր ես կը քաշուիմ, առանց սակայն անվստահութիւն յայտնելու կառավարութեան, ես որ շատ անգամ քննադատած եմ զայն։ Քսան տարէ ի վեր իրեն որոշ սկզբունքը ունեցող մարդ մը, չէր կրնար իր սկզբունքը փոխել, նոր պաշտօններու տիրանալու համար և երբ կը հրաժարիմ անշուշտ լուրջ պատճառ մը կայ որուն գնահատութիւնը ձեզի կը ձգեմ։ Միայն երջանիկ պիտի ըլլամ եթէ ինձմէ հոս յիշատակ մը մնայ և այն ատեն ըսէք «հոս տէլի փիլոզոֆ մը կար»...։

(Երկարատեւ ծափահարութիւններ)։

Արթաս ըսաւ թէ Տօքթ. Րիզա Թէվֆիք իր խղճին անսալով աշխատեր է և այն որ խղճովին կ'աշխատի, կատարած կ'ըլլայ իր պարտականութիւնը. բայց երբ երեսփոխան մը իր խղճին առջեւ արդարանալով հանդերձ կ'ելլէ կը հրաժարի, հայրենիքին դաւաճանած կ'ըլլայ. հետեւաբար առաջարկեց որ կարեւորութիւն չտայ այդ նամակին և իր պաշտօնին վրայ մնալով, մեռնի իր պարտականութեանց գլուխը։ (Ծափեր)։

Րիզա Թէվֆիք.— Վերջնապէս հրաժարած եմ. Ժողովը դարձեալ ծափահարեց և մերժեց.

Նախագահը ըսաւ որ Ժողովին զգացումներուն թարգման հանդիսացաւ Արթաս էֆ. և թէ ինք ալ պիտի աշխատի համոզել Րիզա պէյը որ ետ առնէ հրաժարականը։ Եւ Տօքթ. Րիզա Թէվֆիք դարձեալ նստաւ իր տեղը՝ ծափահարութիւններու մէջ։

Յետոյ Ժողովը վիճաբանութիւն կատարեց երկրագործական դրամատան պիւտճէին վրայ։

ՕՐՈՒԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՕՍՄ. ԴԻՏԱՐԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ԹԱՔՍԻՄԻ ՊԱՐՏԷԶԸ
ԵՐԿԻՆՔԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐՈՒՆ
ԹԱՓԱՆՑԵԼՈՒ ԱՌԻԹԸ

Թագսիմի պարտէզին մէջ կառուցուած է գեղատեսիլ աշտարակ մը, որուն գագաթը զետեղուած է հսկայ և հոյակապ դիտակ մը, որով ցորեկ ատեն շատ մօտէն և մանրամասնաբար կարելի պիտի ըլլայ դիտել Վոսփորի սքանչելի տեսարանները, մինչեւ կղզիները, իսկ գիշերները երկինքին բոլոր աստղերն ու համաստեղութիւնները, լուսինը, որ այնքան մօտ պիտի բերուի որ լուսնային լեռները որոշակի պիտի տեսնուին, իսկ Արուսեակը լուսնի մեծութեամբ և պայծառութեամբ պիտի երեւնայ։

Կ'արժէ օգտուիլ այս անզուգական առիթէն վայելելու համար Վոսփորի գեղեցկութիւններն ու երկնքի հրաշալիքները։

Մուտքն է 2 ղրուշ, տղոց համար 1 ղրուշ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԿՐԷՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ահաւասիկ այն վերջին ծանուցագիրը, զոր Հանեայի պաշտպան տէրութեանց հիւպատոսները տուած են կղզիին առժամեայ կառավարութեան. «Ընդհ. Հիւպատոսները պատիւ ունին ծանուցանելու Կրետէի գործադիր իշխանութեան թէ Կրետէի Ազգ. Ժողովը եթէ երբեք յառաջիկայ նիստին մէջ իսլամ երեսփոխանները չընդունի առանց երդումի, որ հակառակ է իրենց զգացումներուն, պաշտպան չորս տէրութիւնները կացութեան համապատասխան միջոցներ ձեռք պիտի առնեն։»

⁂ Այդընի մէջ, առջի օր, մէկ քանի հոգի պարագլուխ կանգնելով պոյքոթի հրատարակելու պատրուակին տակ ուզեր են շփոթութիւն առաջ բերել, սակայն ոստիկանութիւնը յաջողած է զսպել։ Պաշտօնական յայտարարութիւն մը ցրուած է, որուն համաձայն, պոյքոթի պատրուակով ո՛վ որ անիրաւութիւն գործէ՝ պիտի պատժուի։ Հինգ իսլամ և մէկ յոյն ձերբակալուած են իբր պարագլուխ։ Իսլամներու և հելլէններու խանութները վերաբացուած են։ Քաղաքէ դուրս Քէժեր Քէօփրիւի կողմերը հելլէն թարգմանը ուզեր են սպաննել, սակայն թոյլ չէ տրուեր։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

Մայիս 29/11 Յունիս

Օսմ. միացեալ բացուեցաւ	ղրշ.	102—10
» » վար գին		102—07½
» » բարձր գին		102—10½
» » գոցուեցաւ		102—08
Ռում. Երկ. բացուեցաւ	ֆր.	220—75
» » վար գին	»	220—59
» » բարձր գին	»	220—87
» » գոցուեցաւ	»	220—62
Կ. Պոլսոյ Թրամուէյ	»	12—45
» Ժուիսանս	»	7—37
Օսմ. Ապահ. ընկ.	Լ. Օ.	4—87
Շիրքէթի Խայրիյէ	»	40—
» » Օսման.	»	1—05
Գրէտի Ֆօնս. Էժիբս. հին	Ֆր.	316—
» » » Նոր	»	272—
Թրանսվալ	»	71—50
Զարթէգ	»	42—
Կ. Պոլսոյ քարաք	»	445—
Պանք. Օթթոմ.	Լ. Օ.	20—50

ԼՈՆԺԻՆ

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՄԻԱԿ ԱՄԵՆԱՐՆՏԻՐ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ, պաշտօնապէս ընդունուած Օսմ. Պատերազմական Նախարարութենէն, Միացեալ-Նահանգներու, Իտալիոյ և Ճափոնի ծովային նախարարութիւններէն, Անգլիոյ, Ռուսիոյ, Սերպիոյ և Ֆրանսայի երկաթուղեաց վարչութիւններէն, ինչպէս նաեւ Արժանթինի ելեկտրական թրամուէյներու ընկերութիւններէն և բազմաթիւ ուրիշ ոչ նուազ կարեւոր վարչութիւններէ։

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՄԵՏԱՂ-ԱՄԵՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

5 Մեծագոյն մրցանակներ.—Անվերս (1885), Բարիզ (1889), Բրիւսէլ (1897), Բարիզ (1900), Միլան (1906)։
2 Առաջին մրցանակ, անդամ ժիւրիի.— Ժընեւ (1896), Բեռն (1899)։
5 Սերիի մրցանակներ, 50է աւելի ուրիշ մրցանակներ Նէօշադէլի եւ Քիւի դիտարաններէն։
16 Շքադրամներ.— Բարիզ, Վիէննա, Ֆիլատելֆիա, Անվերս Ամսթէրտամ, Չիքակօ, ևն., ևն.։

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ **ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷՉՎԷՃԵԱՆ եւ ՈՐԴԻ** Մեծ Շուկայ, Մահֆազաճըլար, 44—46. Կ. ՊՈԼԻՍ

Կը խնդրուի գաւառի մէջ սոյն վաճառատան բազմաթիւ յաճախորդներէն, պէտքը ներկայանալէն առնուազն մէկ ամիս առաջ ղրկել իրենց ապրանքները, յապաղմանց չենթարկուելու համար։ 50—13

Յիշեալ վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ ամէն տեսակ գոհարեղէններ եւ ոսկի շղթաներ։

ԱԶԴ

ՀԱՐՍՏԱՆԱԼՈՒ ՄԻՋՈՑ

ՄԻԱՅՆ 166 ՂՐՈՒՇՈՎ

Այս միջոցն է գնել Հոլանտական Քրէտի Ֆոնսիէի 1904ի փոխառութեան պարտաթուղթ մը, որ Եգիպտական Քրէտի Ֆոնսիէի, Ռումէլիի երկաթուղիի, ևն., պարտաթուղթերուն յար և նման է, բայց անոնցմէ աւելի շահելու հաւանականութիւն կ'ընծայէ, որովհետեւ իւրաքանչիւր վիճակահանութեան մէջ 2,000 թիւ կը շահի, այսինքն Եգիպտ. Քրէտի Ֆոնսիէէն 1974 թիւ աւելի և Ռումէլի երկաթուղիէն ալ 1050 թիւ աւելի կը շահին։ Հոլանտական Քրէտի Ֆոնսիէի պարտաթուղթերուն վիճակահանութիւնը երկու ամիսն անգամ մը, տարին վեց անգամ կը կատարուի Ամսդերտամի մէջ պետութեան հսկողութեան տակ։ Ամբողջ փոխառութիւնը բաժնուած է 72,000 կարգաթիւի։ Թուրքիոյ մէջ հոլանտական պանքա չգտնուելուն համար մեր ընկերութիւնն ամէն ատեն կը վերագնէ հոլանտական Քրէտի Ֆոնսիէի պարտաթուղթերը Եւրոպայի հրապարակին համաձայն լաւագոյն գինը վճարելով։ Նոյն պարտաթուղթերն աւանդ առնելով դրամ փոխ կուտայ նաեւ իւրաքանչիւր թուղթի համար մէկ օսմ. ոսկի հաշուով և տարեկան 6 առ հարիւր տոկոսով։ Ուրիշն փոխանակ բռոմէս գնելու տարեկան 60 ղրշ. կորսնցնելով, կամ ուրիշ վիճակահանութեան տոմսեր գնելու ա'լ աւելի մեծ կորուստ մը ենթարկուելով, կը յանձնարարենք գնել հոլանտական Քրէտի Ֆոնսիէի պարտաթուղթերը, որոնք արքայական հրամանագիրով արտօնուելէ ետքը հրապարակ հանուած և կալուածներով երաշխաւորուած են և հիմակուան գինն է ընթացիկ դրամով 166 ղրշ., այսինքն ամէնուն համար ալ մատչելի գին մը։ Հոլանտական Քրէտի Ֆոնսիէի արժեթուղթ գնելով ամենեւին վնասի չէք ենթարկուիր, որովհետեւ մինչեւ 70 տարի կա'մ ձեր տուած դրամը պիտի գանձէք, կա'մ վարը յիշուած լեցուն պարգեւները պիտի ստանաք։ Հոլանտական Քրէտի Ֆոնսիէ գնողը, պարտաթուղթին փոխարժէքէն զատ առանց ուրիշ դրամ վճարելու, 70 տարուան միջոցին 420 վիճակահանութիւններով քաշուելիք հետեւեալ պարգեւներուն պիտի մասնակցի.

250,000	Ֆր.ի պարգեւներ	70	անգամ
150,000	»	70	»
125,000	»	70	»
100,000	»	70	»
75,000	»	70	»
62,500	»	70	»
10,000	»	420	»
1,000	»	2100	

և աւելի պզտիկ շահող ուրիշ շատ մը պարգեւներ։ Գաւառներէն կամ արտասահմանէն գնել փափաքողներն հաճին փոխարժէքը մանտաբոսթով կամ չէքով ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Crédit populaire Ottoman
société en Commandite

7 Քիւչիւք Թիւնէլ խան, Ղալաթիա, Պոլիս, Մէրսուն պէյ խան, թիւ 5, և 7, Նոր Նամակատան դիմաց։

Աւելի տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել նոյն ընկերութեան։ Գաւառներու մէջ վաճառումի յանձն առնող գործակալներ կ'ուզուին։ 36—21

ՏԷՐՈՒՊԷՅԻ ԷՔՍԹՐԱ ՄՈՄԵՐ

Տէրուպէյի էքսթրա ընտիր մոմերը գնեցէք, որոնք ո'չ ծուխ կ'արձակեն և ո'չ կը վազեն։ Այդ մոմերուն պատրաստութեան համար մեծ խնամ տարուած է։ Գինն ալ աժան է։ Կը ծախուի գլխաւոր խանութպաններուն և Պոլսոյ, Բերայի ու Ղալաթիոյ մեծ վաճառատուններուն քով։ Վաճառման կեդրոնատեղին է Պալըգ Բազար, Նէվշէհիր խան, թիւ 9, Բօլլօղլու և ընկերութեան մօտ։

Ընդհանուր գործակալ
75—68 Ս. ԱՄԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱԶԴ.—1909ի $4^0/_0$ փոխառութեան օսմ. պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յունիս 1/14էն սկսեալ, թիւ 1 կտրօնը պիտի վճարուի Օսմ. Կայս. Պանքային կողմէ, Կ. Պոլսոյ, Բարիզի և Լոնտոնի մէջ։ 10—9

⁂

ԱԶԴ.—Բաժնետէրերուն կը ծանուցուի թէ կանոնագրին 29րդ յօդուածին համաձայն, բաժնետէրերու Ընդհ. Ժողովը պիտի գումարուի 1910 յունիս 29 չորեքշաբթի օրը, Լոնտոնի մէջ, Ուինչէսթըր Հաուզ, Օլտ Բրօտ Սթրիթ, կէս օրէն մէկ ժամ յետոյ, լսելու համար Վարչական Խորհուրդին տեղեկագիրը, 1909 դեկտ. 31ին վերջացող տարեշրջանին հաշիւները ընդունելու, շահաբաժինը որոշելու և Վարչ. Խորհուրդին պայմանաժամը աւարտած անդամներուն տեղ նորեր ընտրելու։ Կանոնագրին 27րդ յօդուածին համաձայն, բաժնետէրերու Ընդհ. Ժողովին ներկայ գտնուելու իրաւունք ունին անոնք որ առնուազն 30 բաժնեթուղթերու տէր են և Ժողովին գումարումէն առնուազն 10 օր առաջ աւանդ ձգած են զանոնք Օսմ. Պանքայի Կ. Պոլսոյ կեդրոնատեղին, կամ իր մասնաճիւղերուն և արտասահմանի իր գործակալութեանց մօտ (Լոնտոն, Թրօկմորթըն փողոց, թիւ 26, և Բարիզ, Մէյէրպէր փողոց, թիւ 7)։ 10—8

Medaille d'Or Paris 1889
FARINE LACTÉE NESTLÉ
Aliment complet pour les Enfants

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՅՑ ՏՈՒԱԾ Է

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

ԻՆՔՆԻՆ կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ ակռաբուսումներու համար։

50—42

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Աւստրօ-ամերիկեան
Cie. de navigation Austro-Americana)
ԱՆԴՐԱՏԼԱՆՏԵԱՆ 45 ՇՈԳԵՆԱՒ

Կանոնաւոր մեկնում ամէն հինգշաբթի օր։ Մասնաւոր դիւրութիւններ կ'ընծայուին հայ ճամբորդներուն։ Շոգենաւերը կրկին պատուտակ ունին։ Սնունդը խնամեալ է։ Ելեկտրական օդափոխում և լոյս։ Մարքոնիի դրութեամբ անթել հեռագիր։ Բժիշկ և դեղ ձրի։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել գլխաւոր գործակալութեան,

Ղալաթիա, Շարապ իսկէլէսի փողոց, Լոյտ Օթրիշիէն գործակալութեան նախկին շէնքին դիմաց եւ Արապեան խանին վերև թիւ 24։

Ընդհ. գործակալ
ԹԷՕՏՕՐ ՔՈՒՐՄՈՒՋԻ

ԼԱՕ ՔԱՐ

Էնտ Ճէնէրալ Ինշուրանս Քօրբօրէյշըն Լիմիթըտ
անգլիական ապահովագրական ընկ.

ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Ընկերութեան Կեդրոնատեղին. 4 Սէն Բոլս Չըրչեարտ Լոնտոն

Դրամագլուխ	Անգլ. ոսկի	350,000
Պահեստի դրամ.	» »	122,781
Տարեկան հասոյթ	» »	367,876

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ
օսմանեան կայսերական պանքա
Կալաթա-Պոլիս

Ընկերութիւնը Թուրքիոյ մէջ ապահովագրական ո'և է սէնտիքայի յարած չըլլալով, բացարձակ դիրքի մէջ է և կրնայ ամէն վտանգ ապահովագրել։ Հետեւաբար շէնքերու, կարասիներու և ապրանքներու վրայ հրդեհի դէմ ապահովագրութիւնները զանազան սէնտիքաներու գիներէն ԶԳԱԼԱՊԷՍ ԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ կ'ապահովագրէ։ Վնասներու վճարումը տեղի կունենայ ՏԵՂՒՈՅՆ ՎՐԱՅ ամենամեծ առատաձեռնութեամբ և արագութեամբ։

ՃՈՐՃ ՉԻՋԸՆԸԼ ԷՆՏ ՍԸՆՍ ՔՕ. ԼՄԹՏ.
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՔ
ՂԱԼԱԹԻԱ [illegible] ԽԱՆ ԹԻՒ 12-16 Կ. ՊՈԼԻՍ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆրանք,
ամբողջովին վճարուած։
Պահեստի գումարներ 38,000,000
ֆրանքի չափ։

Պոլսոյ գործակալութիւն՝ Էլքաթիպ խան, Բերայի գործակալութիւն՝ Ս. Անթուան խան, Բերա, Մեծ-Փողոց։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Յիսուն ղրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին $3^1/_2$ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի	գումարի	համար
8	»	151- 200	»	»	»
10	»	201- 500	»	»	»
15	»	501-1000	»	»	«
20	»	1001 և անկէ վեր	»	»	

Վինըր Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տետրակին պարունակած գումարը։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն խնայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։

Խնայողական Սնտուկէն զատ, Վինըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

ԱՄԵՆ ԿՈՂՄ ՓՆՏՌԵՑԷ՛Ք

ՉԱՎՈՒՇ ՕՂԼՈՒԻ

ՆՈՐ ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ [illegible]

ՊԱՀՐԻՔ ԵՒ ՎԱԹԱՆ

Սիկարի առաջնակարգ եւ ընտիր

ԹՈՒՂԹԵՐԸ

ԲՈԼՈՐ ԾԽԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ ՔՈՎ
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ 36—33

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ՄԵԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՍԻՆԿԵՐԻ

Թիւ 343 առաջին յարկ, Մեծ-Փողոց Բերայի

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ԺԱՄԱՆՈՒՄՆԵՐ

Իօնի շոգենաւը Սեւ Ծովէն հոս կը հասնի Մայիս 31ին։

Իմերէթի շոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Յունիս 7ին։

Ֆրիժի շոգենաւը Սեւ ծովէն հոս կը հասնի Յունիս 14ին։

Իօնի շոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Յունիս 21ին։

Իմերէթի շոգենաւը Սեւ ծովէն հոս կը հասնի Յունիս 28ին։

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Իօնի շոգենաւը, նաւապետ Պուլ, յունիս 1 չորեքշաբթի օր, առտուան ժամը 11ին կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Իմերէթի շոգենաւը, նաւապետ Բէքու, Յունիս 8ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 4ին, ճամբայ կ'ելլէ դէպի Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովորոսիսք։

Ֆրիժի շոգենաւը, նաւապետ Միթրեւէ, Յունիս 15ին, չորեքշաբթի օր, առտուան 11ին, կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Իօնի շոգենաւը, նաւապետ Պուլ, Յունիս 22ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 4ին, ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովորոսիսք։

Իմերէթի շոգենաւը, նաւապետ Բէքու, Յունիս 29ին, առտուան ժամը 11ին, կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Ա. կարգ	Բարիզի	համար	200	Ֆր.
» »	Մարսիլիոյ	»	150	»
Բ. »	Բարիզի	»	130	»
» »	Մարսիլիոյ	»	120	»

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 Ֆր.։ Բ. կարգ 185.10 Ֆր. (Ծիէփի ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել [illegible] Թօփհանէ, [illegible]։

77 Թ. ԽԸՊՈՒԼ

Cie RUSSE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Մայիս
Կիր. 25/8 Տարտանէլ, Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 11ին։
Եշ. —— Օտեսա. ժամը 4ին։
Գշ. 27/10 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բօր-Սաիտ և Աղեքս. ժամը 4ին։
Եշ. 29/12 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ 1/14 Ինէպօլի, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կերասոն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Շբ. 1/14 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։
Կիր. 2/15 Տարտանէլ, Իզմիր, Պիրէոն, Աղեքսանդրիա. ժամը 11ին։

ՏՀԻ ՆԷՇԸՆԸԼ ԲՐՕԹԷՔԹԸՐԸ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ

Լիվրփուլ, Չըրչ փողոց, թիւ 38

Ընկերութիւնս իր անհաւասար ուղղամտութեան և արդարասէր ու պատրաստակամ սովորութեան համաձայն կը հատուցանէ ապահովագրեալներուն բոլոր վնասները։ Ապահովագրական ընկերութեանց համաձայնաժողովէն (սէնտիքա) դուրս կ'աշխատի։

Ամէնէն նպաստաւոր պայմաններ՝ քան ուրիշ ո՛ և է ընկերութիւն։ Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակագոյց։

Արեւելքի Ընդհանուր Տնօրէն
Վիչէնց Ա. Գալֆաեան
Կալաթա, Իլիասի խան թիւ 7—8։

Գործակալութիւնք, Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

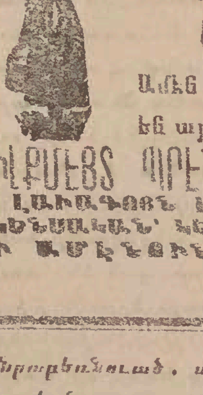

Միլքմէյտ Պրէնտ
Սուիս Միլք

ԱՆԽԱՐԺԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամեն անոնք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ընդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է [illegible]
[illegible]

50—42

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ համար Բօսթ Լօքալ	տրկն.	108	ղր.
» » »	վեցամս.	60	»
Գաւառներու համար	տրկն.	108	»
» »	վեցամսեայ	60	»
Արտասահմանի հմր.	տարեկան	35	Ֆր.
» »	վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ. հասցէի փոփոխման համար 2 ղրշ.։ Բաժանորդագինները անպայման կանխիկ, ծանուցումներն առանձին կը սակարկուին. դրամ ղրկելու ամենադիւրին եւ աժան միջոցը Մանտաբոսթն է։

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕՑԱՃԵԱՆ

,,ԱՐԵՒԵԼՔ''Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

(ՊՈԼՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ)

Գրեց՝ ԵՐՈՒԽԱՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՕՔԹՈՐԸ

Մերկերեանին, անխուսափելի խորհրդականին յայտնուեցաւ խնդիրը և կարծիքը հարցուեցաւ։ Գանձապահը, պահ մը խեղդուեցաւ առաջարկին այլանդակութենէն, աչքերը խոշոր խոշոր բացաւ, եւ դողաց, մատներովը սանտրեց ալեհեր մօրուքը մօրմէն զաւկին նայեցաւ, զաւկէն մօրը, և, աւա՜ղ, հասկցաւ թէ իր կողմէ ո՛և է ընդդիմութիւն աւելորդ և ապարդիւն պիտի մնար։ Հեծեծեց.

— Է՛ հա՛, բսաւ, կէշ չըլլար, բարեքեֆ ալ է, խեր ալ է, անուն հանել ալ է... բէք աղէք կ'ըլլայ, ըրէք...

Եւ դադարէ մը յետոյ,

— Ամա, աղաս, աւելցուց չեզոքի ակնարկով մը, չըլլաս փալչօ խալթ մը խառնես...

— Ի՞նչ փալչօ, բողոքեց Արշակ, կարմրելով, գանձապահին թափանցող նայուածքին տակ իր թաքուն մտադրութիւնները մերկացած, հասկցուած զգալով։

— Է՛, ճանիմ էս, ի՛նչ գիտնամ, աւելցուց Մերկերեան գլուխը օրօրելով խորհրդաւորօրէն։

— Բժիշկները անցաւ, Թագէոս աղա, մէջ մտաւ անդիէն մաման զաւկին բարոյականին մասին յայտնուած կասկածը ջնջելու մտահոգութեամբ, թող ամէն երկուտուրդ Արշակիս չափ խելքը գլուխը ըլլայ...

— Ես պապա մարդ եմ, անանկ խրքաներ կուտամ ճանիկներուն, հանըմ, հոգ չէ, մարդ չէ՞նք մի, սխալական ենք, աւելցուց գանձապահը հայրական շեշտով մը։

Պահ մը լռութիւն տիրեց։

Թագէոս աղա խզեց զայն.

— Ան չէ ամա, բան մըն ալ հարցնեմ, տիպլոմա չառած կարելի՞ է հէքիմութիւն ընել... իմ գիտցածս...

— Մասնաւոր արգելք մը չկայ, ըսաւ Արշակ, մանաւանդ որ մէկ մէկուկէս տարիէն տիպլոմս կառնեմ. փարայով չպիտի նայիմ, ո՞վ կրնայ բան մը ըսել... Եթէ շատ ծանր և կնճռոտ հիւանդութեան մը հանդիպիմ, ուրիշ բժիշկներու խորհուրդին կը դիմեմ...

— Անանկ է, չէ՞ակ է, պատասխանեց Մերկերեան համակերպութեամբ։

Այս բարեգործական ձեռնարկին գործադրութեան համար հարկ եղաւ սակայն մասնաւոր սենեակ մը յարդարել հիւանդներու քննութեան յատուկ։ Մաման, առանց ամէնափոքր առարկութեան, իր ունեցած պահեստի գումարը զաւկին տրամադրութեան տակ դրաւ։ Եւ ահա [illegible] մըն է սկսաւ։ Բոլոր բժշկական գործիքները և սարուածները, զորս գնեց Արշակ, կրկին գինով ներկայացուցեան մամային։ Կարելի էր նոյն իսկ քառապատիկ գ՚ոլ ներկայացնել, և տեղի չտալ ո՛և է բողոքի, այնքան անփոյթ շլացած էր այս նոր գաղափարին հրաւոր ճառագայթներէն։

Ապակեայ խորշ-դարանի մը մէջ կը շողային հիմա բժշկական և վիրաբուժական պողպատեայ գործիքները, վերանորոգիչ և ահաւոր. երկար բազմոց մը կը գրաւէր սենեկին ալ պատին երկայնքը՝ հիւանդներու քննութեան համար, անոր դէմը նոյնպէս ապակեպատ դարանի մը մէջ բժշկական ստուար հատորներ, կաշեպատ կազմով և ոսկետառ, իրենց փայլուն կռնակները քով քովի կը ցուցադրէին երեք կարգի վրայ։ Մատենադարանին աջ կից մասը, որ չոր ժամն էր, կը ծառայէր իբրեւ գրասեղան։ Մետաղեայ արծի մը, թեւերը մեծատարած բացած, մագիլներուն մէջ կը բռնէր խոշոր կրիայ մը՝ գլուխն ու ոտուրները սարսափի ճիգին տակ դուրս ձգտուած, և որուն կռնակին վրայ շարժուն կափարիչ մը թոյլ կուտար մելանով լեցնել սաղմին մարմինը։— Գրասեղանին մէկ կողմը կը կանգնէր, վսեմ ու խոհուն, Հիպոկրատի գանէ արձանիկը ձիւնի ճերմակութեամբ։ Անդին, երկու պատուհաններուն մէջտեղ, կը կենար թերթակալ մը, երկու սահման, հայերէն ու ֆրանսերէն պատկերազարդ հրատարակութիւններով ծանրաբեռնուած. պատերը խիստ գրեթէ գիտական պարզութիւն մը ունէին, միմիայն զարդարուած երկու համեստ բայց խորհրդաւոր նկարներով, որոնց մէկը կը ներկայացնէր Ճէններ՝ իր ծաղկախտի պատուաստին առաջին փորձովը զբաղած, միւսը Բասթէօռը՝ իր բնալուծարանին մէջ՝ մանրադիտակի մը վրայ յառած իր թաւ նայուածքը։ Հոս հոն քանի մը աթոռներ եւ թիկնաթոռներ։ Այսչափ։ Ճշմարիտ առանձնոց մը՝ գիտութեան խորհուրդներովը յափշտակուած գիտունի մը համար, որ իր գերագոյն հաճոյքը հոս կ'ըմբոշխնէ, զննումներու, ուսումնասիրութեանց և խոկումներու մէջտեղ։

Ժամեկաւոր սպիտակ վարագոյրներու ներքեւէն նարնջագոյն սարսռոտ լոյսին ուժգնութիւնը կը մեղմէին՝ մատուռի խորհրդաւոր կէս-մթութիւն մը սփռելով հոն։ Ներքին դուռ մը խուցը հաղորդակցութեան կը դնէր տօքթորին յարկաբաժնին հետ։ Խաչօ, արտաքին նրբանցքին մէջ, պիտի սպասէր հիւանդներու, որոնց այցելութիւնը պիտի երթար ծանուցանել բժիշկին, ու այս վերջինը իր նշանակուածէն պիտի մտնէր ախտաճանաչական խուցը, ու հոն պիտի զբաղէր իր հիւանդին հետ։ Եւ որպէս զի այս կարգադրութեանց մէջ ո՛և է վրէպ մը տեղի չունենար առաջին առթիւ, Արշակ, մաման և Խաչօն փորձեր կատարեցին։ Այցելող հիւանդի դերը մաման ստանձնեց։ Խաչօ կեցաւ նրբանցքին մէջ՝ իր փափուկ պաշտօնին գլուխը, իսկ տօքթորը փակուեցաւ իր յարկաբաժինը։ Որոշուած պահուն, Տիկին Մարկոսեան ներս մտաւ դռնէն և ճշմարիտ հիւանդի մը անձկոտ դէմքովը տօքթորը հարցուց Խաչօին։ Խաչօ, որուն խառնուածքը այնքան ձեռնատու չէր ասանկ ապրեցուած դերակատարութիւններու, չփութացաւ սխալ մը գործելու վախով, մանաւանդ որ դէմինը ոչ թէ ճշմարիտ հիւանդ մը, այլ հանըմն էր, անանելի, սարսափելի հանըմը։

— Տօքթորը, չգիտեմ, հանըմ, ներսն է, ներսը չէ...

— Ապշի՜կ, ապշի՜կ, պոռաց Տիկին Մարկոսեան, ոտքը գետինը զարնելով, անճարա՛կ. դուն մարդ ըլլալիք չունիս։

Բարձրացած պոռչտուքէն՝ տօքթորը իր սենեկին դուռը բացաւ։

— Ի՞նչ կայ, մամա... ի՞նչ եղաւ։

— Աս սերսեմին գործը չէ աս, չարունակեց պոռալ մաման. տօքթորը հո՞ս է հարցուցի, չեմ գիտեր թէ հոս է մի հոս չէ, կ'ըսէ...

— Մոռցայ, հանըմ, աֆ կընէք, կը մրմնջէր գաւառացին ափիբերան։

(Շարունակելի)